

INSTITUT ZA STANDARDIZACIJU BIH

GLASNIK

GODINA XIII / BROJ 3 / OKTOBAR 2019 / WWW.BAS.GOV.BA

ISSN 2566-3690

SVJETSKI DAN STANDARDА

Standardi za video-tehnologiju povezuju svijet

IMPRESUM

Osnivač i izdavač

Institut za standardizaciju BiH

Za izdavača

direktor

Aleksandar Cincar

Glavni i odgovorni urednik

Aleksandar Cincar

Uređivački odbor

Borislav Kraljević

Goran Tešanović

Dejana Bogdanović

Miljan Savić

Biljana Maletić

Dizajn

2MB, Istočno Sarajevo

Institut za standardizaciju Bosne i Hercegovine

Trg Ilidžanske brigade 2b
71123 Istočno Sarajevo

Tel: +387 57 310 560
Fax: +387 57 310 575

Email: stand@bas.gov.ba
www.bas.gov.ba

GLASNIK

3/2019

Sadržaj

Svjetski dan standarda 2019	6	
Pasoš za trgovinu	7	
Glatka kao svila	12	
		<i>NOVOSTI</i>
ISO		18
IEC		38
CEN		42
ETSI		52
ISBIH		56

Autorska prava

Članci objavljeni u Glasniku Instituta autorski su zaštićeni i za njihovu daljnju upotrebu potrebno je tražiti dozvolu autora. Vijesti iz međunarodnih, evropskih i nacionalnih organizacija za standardizaciju kao i ISBIH vijesti mogu se objavljivati i u drugim stručnim časopisima uz obaveznu naznaku izvora. Upotreba tih vijesti i članaka moguća je isključivo u nekomercijalne svrhe.

Ako je članak upotrebljen odnosno citiran u određenom časopisu, potrebno je obavezno dostaviti časopis Uređivačkom odboru Glasnika Instituta za standardizaciju BiH.

Uređivački odbor Glasnika Instituta zadržava sva prava redakture tekstova, naslova, međunaslova i tehnička oblikovanja svih primljenih materijala.

Svjetski dan standarda 2019

Standardi za video-tehnologiju povezuju svijet

Svake godine 14. oktobra obilježava se Svjetski dan standarda, koji ujedno predstavlja priliku da se odaju počast i priznanje hiljadama stručnjaka širom svijeta koji učestvuju u izradi standarda. Tema ovogodišnjeg Svjetskog dana standarda jesu standardi iz oblasti video-tehnologija.

Video je moderno sredstvo izražavanja. Napredak u razvoju video-tehnologije promjenio je čitav naš svijet, unaprijedio industriju zabave, povezao prijatelje i porodice širom svijeta, obogatio našu komunikaciju i omogućio nam da uveliko poboljšamo medicinsku njegu i obrazovanje.

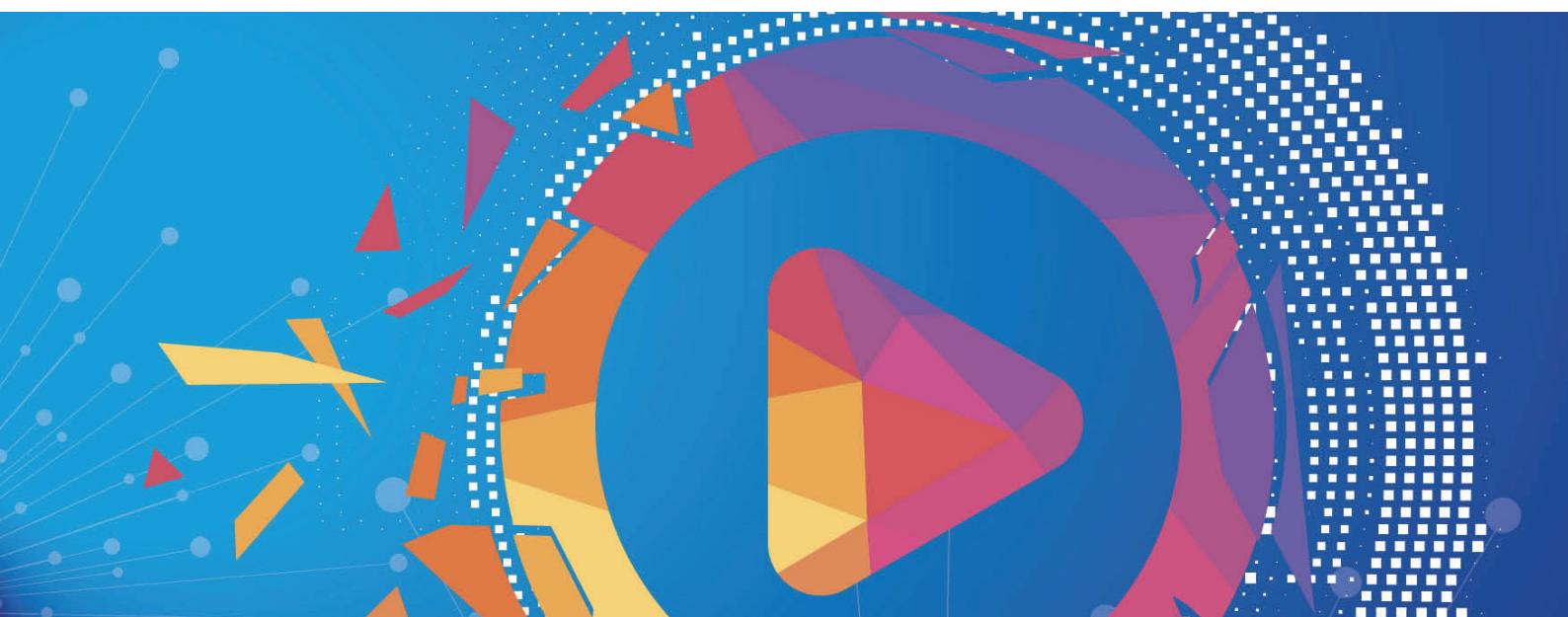
Posljednjih decenija inovacije su dovele do ogromnog napretka u kvalitetu videa. Video je sada dostupan svima i omogućava ljudima širom svijeta da podijele svoja životna iskustva u vidu živopisnih, pokretnih slika. Dobici nastali zahvaljujući napretku i pristupačnosti videa zasnovani su na međunarodnim standardima.

Algoritmi za video-kompresiju, koji su standard-

izovani zahvaljujući saradnji IEC-a, ISO-a i ITU-a, nagrađeni su dvjema nagradama Primetime Emmy, čime se potvrdila suštinska uloga koju standardi imaju u osposobljavanju industrije da zadovolji sve veću potražnju za videom, jednom od najpopularnijih aplikacija koja se koristi na globalnim mrežama.

Međunarodni standardi zadovoljavaju potrebe industrije za veoma snažnim sposobnostima kompresije i omogućavaju neometan prelazak na novu generaciju tehnologija za video-kompresije, koja pomaže industriji da ostvari maksimalan povrat ulaganja.

Zahvaljujući standardima koji su priznati i poštovani širom svijeta, video kodiran na jednom uređaju moći će da se dekodira na drugom, bez obzira o kojim se uređajima radi. To vodi do ekonomije obima koja podstiče rast tržišta, kao i povjerenje inovatora da ulažu u nove video-aplikacije i usluge.

Pasoš za trgovinu

Autor: Clare Naden – ISO Focus #136

Da bismo negdje otputovali, bilo da su u pitanju udaljene ili susjedne zemlje, potreban nam je pasoš. Međutim, šta je s proizvodima? Kako banane iz Kostarike prolaze carine u Francuskoj? Ili satovi iz Švajcarske graničnu kontrolu u Australiji? Njihovi „papiri“ često su u stvari potvrde koje dokazuju da ispunjavaju različita pravila i zahtjeve zemlje odredišta. Međunarodni standardi mogu pomoći u ublažavanju „imigracionog“ procesa i samim tim predstavljaju „pasoš za trgovinu“.

Uzmimo za primjer mango. Njegov uvoz u EU je bescarinski za sve zemlje, ali se treba pridržavati širokog spektra takozvanih necarinskih mjera, poznatijih kao NTM (non-tariff measures), za koje izvoznik mora da pruži adekvatan dokaz. Tome dodajte sve dodatne zahtjeve kupca, poput dokaza da je proizvod organski ili s oznakom fair trgovine, a lista preduslova koje izvoznik mora ispoštovati je dugačka.

Međutim, uz pomoć ispitivanja, inspekcija i sertifikata koji su međunarodno priznati i potpomognuti kroz sistem akreditacije, preduzeća mogu ne samo smanjiti troškove proistekle iz ispunjavanja ovih zahtjeva, već i povećati trgovinske mogućnosti.

Prema istraživanju koje je obavilo italijansko tijelo za akreditaciju, Accredia, preduzeća koja imaju akreditovani sertifikat ulaskom u globalne

lance vrijednosti povećavaju produktivnost za 30% do 60%. Takođe se navodi da „razvoj zajedničkih standarda, zasnovanih na međusobnom priznavanju akreditovanih rezultata ispitivanja, izvještaja inspekcije i sertifikata pojednostavljuje i smanjuje troškove trgovine“.

Šta je u stvari akreditacija i kako taj sistem funkcioniše? Prvi korak je ocjenjivanje usaglašenosti.

Uvođenje ocjenjivanja usaglašenosti

Ocenjivanje usaglašenosti je kolektivni termin koji se odnosi na procese koji pokazuju da proizvod ispunjava određene zahtjeve, na primjer, standarda, neophodne da bi se pridržavao zakonskih propisa ili ispunio očekivanja kupaca. Ne samo da omogućava izdavanje „papira“ proizvodu koji su mu potrebni da pređe granicu, već pruža potrošačima i regulatornim tijelima garantije da su ispoštovani određeni propisi. Organizacije koje sprovode procedure za ocjenjivanje usaglašenosti poznate su kao tijela za ocjenjivanje usaglašenosti (Conformity Assessment Bodies - CABs).

Akreditacija predstavlja nezavisnu evaluaciju tijela za ocjenjivanje usaglašenosti priznatih standarda kako bi se osiguralo da su njihovi rezultati vjerodostojni i pouzdani. Akreditaciju vrše akreditaciona tijela. Ona akreditaciona tijela za koja je njihova struka procijenila da su kompe-

tentna mogu da potpišu međusobne sporazume koji poboljšavaju prihvatanje proizvoda i usluga kojima se trguje na međunarodnom nivou, što će izvoznicima omogućiti da ne moraju da obavljaju različita ispitivanja za svaku zemlju.

Međunarodni forum za akreditaciju (International Accreditation Forum - IAF) upravlja tim sporazumima ako su oni iz oblasti sistema upravljanja, proizvoda, usluga, osoblja i srodnih programa za ocjenjivanje usaglašenosti. Međunarodna saradnja na akreditaciji laboratorija (ILAC) je organizacija odgovorna za akreditaciju laboratorija i inspekciju.

Međutim, Svjetska trgovinska organizacija (WTO) svjesna je da sve ovo ispitivanje i ocjenjivanje za izvoznika može značiti dodatne troškove, što bi moglo biti prepreka trgovini. Da bi riješile ovaj problem, sve članice WTO-a potpisale su WTO Sporazum o tehničkim barijerama u trgovini (TBT Sporazum) koji snažno podstiče njihove članice da koriste međunarodne standarde kao sredstvo za olakšavanje trgovine, jer omogućavaju usklađivanje zahtjeva između zemalja, čime se smanjuje dupliranje i promoviše transparentnost. U TBT sporazumu se kaže da „potvrđena usklađenost, na primjer kroz akreditaciju, s relevantnim vodičima ili preporukama koje izdaju međunarodna tijela za standardizaciju biće uzeta u obzir kao pokazatelj odgovarajuće tehničke kompetencije tijela za ocjenjivanje usaglašenosti [CAB-a]“.

Pitanje povjerenja

Postavlja se pitanje koji su to standardi koji osiguravaju da je CAB kompetentan i pouzdan? ISO ima niz standarda posebno vezanih upravo za akreditaciju CAB-ova, koje je izradio ISO-ov komitet za ocjenjivanje usaglašenosti (CASCO). Mnoge od tih standarda zajedno objavljaju ISO i njegov partner za standardizaciju, Međunarodna elektrotehnička komisija (IEC). Ti standardi zajedno čine „CASCO Toolbox“ odnosno CASCO set alata koji je izrađen uz pomoć zainteresovanih strana iz cijelog svijeta, uključujući i ključne ISO partnere IAF i ILAC.

Najistaknutiji primjer je standard ISO/IEC 17025, Opšti zahtjevi za kompetentnost ispitnih i kalibracionih laboratorija, koji se koristi kao međunarodna referenca za kalibracione i ispitne laboratorijske koji žele da pokažu svoju sposobnost da daju pouzdane rezultate.

Ostali dostupni alati takođe uključuju ISO/IEC 17020, Ocjenjivanje usaglašenosti - Zahtjevi za rad različitih vrsta tijela za obavljanje inspekcije i seriju standarda ISO/IEC 17021, Ocjenjivanje usaglašenosti - Zahtjevi za tijela koja obavljaju provjeru i sertifikaciju sistema upravljanja; i ISO/IEC 17065, Ocjenjivanje usaglašenosti - Zahtjevi za tijela koja sertifikuju proizvode, procese i usluge.

Podstaknite povjerenje i trgovinu

Primjer kako to u praksi funkcioniše je Energy Star, jedna od najpoznatijih svjetskih oznaka za

energetsku efikasnost. Pokrenula ga je 1992. godine Američka agencija za zaštitu životne sredine (US Environmental Protection Agency - EPA) kao dobrovoljni program obilježavanja, a zatim se brzo proširio i postao zajedničko mjerilo za većinu domaćinstava u SAD-u. Međutim, audit koji je provela američka vladina kancelarija za odgovornost otkrio je da se tu u stvari radi o programu samosertifikacije koji je samim tim otvoren za zloupotrebu iako nisu otkrivene nikakve prevare.

Da bi otklonila tu potencijalnu ranjivost, EPA je 2011. godine primijenila režim ocjenjivanja usaglašenosti, koji je zahtijevao da proizvodi, da bi nosili oznaku Energy Star, moraju biti ispitivani u EPA laboratoriji i da ga mora preispitati sertifikaciono tijelo koje je priznala EPA. Da bi dobili priznanje EPA-e, laboratorije trebaju biti akreditovane prema standardu ISO/IEC 17025, odnosno međunarodnoj referenci za ispitne laboratorije. Sertifikaciona tijela trebaju biti akreditovana prema standardu ISO/IEC 17065.

Dodatni uslov bio je da tijela koja vrše akreditaciju prema standardima ISO/IEC 17025 i ISO/IEC 17065 treba da budu potpisnici odgovarajućeg ILAC Sporazuma o uzajamnom priznavanju ili IAF-ovog multilateralnog sporazuma o priznavanju. A da bi to postiglo, tijelo za akreditaciju treba da bude ocijenjeno u okviru uzajamnog vrednovanja prema standardu ISO/IEC 17011, Ocjenjivanje usaglašenosti - Zahtjevi za akreditaciona tijela koja akredituju tijela za ocjenjivanje usaglašenosti.

Zahvaljujući međunarodnom prihvatanju ovih standarda, EPA je uspjela da sklopi sopstvene sporazume o partnerstvu sa zemljama kao što su Kanada, Japan, zemlje EU, Švajcarska, Australija i Novi Zeland, što je rezultiralo većim prihvatanjem proizvoda s oznakom Energy Star širom svijeta i samim tim većom prodajom.

Brahim Houla, predsjedavajući Komiteta za komunikaciju i marketing IAF-a, rekao je da, s obzirom da regulatorna tijela, industrije i kupci usvajaju sve globalniji pristup, potreba za kompatibilnošću režima za ocjenjivanje usaglašenosti među međunarodnim ekonomijama je ključni aspekt trgovine.

„Bez toga, nepotrebno dupliranje već uspješno završenog ispitivanja moglo bi odložiti pristup tržištu – što predstavlja potencijalnu štetu za usluge gdje je vrijeme od presudnog značaja i trgovinu kvarljivom robom”, rekao je.

Jon Murthi, predsjedavajući Komiteta za marketing i komunikacije ILAC-a, dodao je da su međunarodno priznati sporazumi garancija da tijela za akreditaciju iz različitih ekonomija rade prema istim međunarodno prihvaćenim standardima. „Sistem međusobnog priznavanja ocjenjivanja usaglašenosti kroz IAF i ILAC sporazume promoviše sistem koji kada je „jednom ispitani u skladu s međunarodnim standardom, univerzalno prihvaćen“.

Kada propisi regulišu industriju

Proizvođači prehrambenih i poljoprivrednih proizvoda su još jedna oblast u kojoj ocjenjivanje usaglašenosti igra presudnu ulogu u olakšavanju međunarodne trgovine. Budući da je ovo strogo regulisan sektor, posjedovati vjerodostojan sertifikat da njihovi proizvodi zadovoljavaju nacionalne ili međunarodne propise nije samo obaveza, već predstavlja i značajan poslovni trošak.

Prema nedavnom istraživanju koje je sprovedla Globalna inicijativa za sigurnost hrane (Global Food Safety Initiative - GFSI), 79% preduzeća smatra da je sertifikat o sigurnosti hrane velika prednost i „pasoš za trgovinu“ u poslovanju.

Poboljšana sposobnost da se pridržavaju propisa (86%) je najviše ocijenjena prednost sertifikacije, a poboljšana sigurnost i kvalitet hrane su na drugom mjestu.

GFSI je međunarodna neprofitna organizacija koja ima za cilj da unaprijedi sigurnost hrane širom svijeta kako bi izgradila povjerenje potrošača i povećala efikasnost cijelog sektora. Ima sistem prepoznavanja programa sertifikacije prema svojim referentnim zahtjevima. Svaki vlasnik programa sertifikacije koji želi da bude priznat mora da radi s akreditovanim sertifikacionim tijelima u skladu sa standardima ISO/IEC 17065 ili ISO/IEC 17021.

Uključivanje velikih i malih operatera

Iako je dobijanje sertifikata ili akreditacija putem priznatih programa i tijela izvedivo za velike kompanije, realnost je takva da mnogi proizvodi

koji se prodaju širom svijeta, poput voća i povrća, proizvode mala poljoprivredna gazdinstva u zemljama u razvoju. Ispunjavanje često strogih zahtjeva na međunarodnom tržištu za njih nije nimalo lak zadatak.

Srećom, uspostavljeno je nekoliko mehanizama koji će im pomoći da to prevaziđu. Jedna od takvih šema je Fond za implementaciju standara i razvoj trgovine (Standards and Trade Development Facility - STDF), globalno partnerstvo koje je uspostavio WTO, a koje pomaže zemljama u razvoju da pristupe međunarodnim tržištima popunjavanjem praznina vezanih za sanitarnе i fitosanitarne probleme kroz podršku implementaciji relevantnih međunarodnih standarda. Rezultati govore sami za sebe. Radeći s malim proizvođačima voća i povrća, prerađivačima i trgovcima na Tajlandu i u Vijetnamu, STDF je pomogao vijetnamskom izvozniku da stekne sertifikat ISO 22000 o sistemima upravljanja sigurnošću hrane.

„Učešće u projektu STDF značilo je prekretnicu za moju kompaniju“, rekao je izvoznik. „Bila je to odskočna daska za dobijanje HACCP [međunarodni standard za sigurnost hrane] i ISO 22000 sertifikata. To nam je omogućilo izvoz voća i povrća u EU, Japan i SAD“.

Smanjenje troškova, rast BDP-a

Pozivanje na međunarodne standarde u nečirinskim mjerama smanjuje troškove za proizvođače tako što se eliminiše potreba za dupliranjem procedura ispitivanja i sertifikovanja kako bi se ispunili različiti zahtjevi domaćeg i inostranog

tržišta.

Štaviše, dokazano je da akreditacija i ocjenjivanje usaglašenosti poboljšavaju ekonomsku situaciju kroz olakšavanje trgovine i uspostavljanje povjerenja u proizvode i usluge. To je, na primjer, bio slučaj s Novim Zelandom gdje je istraživanje koje je sprovedla NZIER, specijalna konsultantska firma, pokazalo da je akreditacija olakšala ukupni izvoz robe za preko 56%, odnosno 27,6 milijardi

novozelandskih dolara.

Bez obzira da li olakšava uvoz manga na Island ili podstiče nacionalnu ekonomiju, ocjenjivanje usaglašenosti nesumnjivo koristi međunarodnoj trgovini. Zahvaljujući njemu, ispitivanje robe se vrši na ispravan način i tim rezultatima svi vjeruju. A u mangu svi mogu da uživaju i to svakodnevno.

Glatka kao svila

Autor: Barnaby Lewis – ISO Focus #136

Kineski plan da oživi i obnovi neke od najpopularnijih svjetskih trgovinskih puteva, u okviru Inicijative za pojaseve i puteve, rezultirao je na jvećim infrastrukturnim projektom ikada. Jasno je da će uspješna izgradnja, upravljanje i funkcionalanje ovog trgovinskog autoputa 21. vijeka zavistiti od primjene stotina međunarodnih standarda. Ti standardi takođe imaju manje izraženu ulogu u tkanju zamršenih globalnih trgovinskih odnosa. U aprilu ove godine kineska vlada je u Pekingu bila domaćin Drugog foruma pojasa i puta za međunarodnu saradnju.

Kineski predsjednik Xi Jinping, koji je odigrao ključnu ulogu u Inicijativi za pojaseve i puteve (Belt and Road Initiative - BRI) pokrenutoj 2013. godine, srdačno je pozdravio lidera mnogih zemalja povezanih s ovom inicijativom. Vodeće međunarodne organizacije, uključujući ISO, takođe su prisustvovale Forumu.

Jedna od glavnih tema Foruma bila je potreba da se poboljšaju pravila, procedure i međunarodni standardi koji su u osnovi cijele ove inicijative. Iako je upotreba međunarodnih standarda za usaglašenost proizvoda široko prihvaćena, takođe je uočeno da ih koriste regulatorna tijela odgovorna za razvoj trgovinskih politika. Obraćajući se prisutnima, predsjednik ISO-a John Walter naglasio je međuodnos međunarodnih standarda, globalne saradnje i nesmetane trgovine na „Novom putu svile“.

„Jedan od ciljeva BRI-ja jeste da se omogući kretanje ljudi i proizvoda. Od građana se zahtijeva da imaju odgovarajuću dokumentaciju kako bi se slobodno kretali iz jedne nadležnosti u drugu. Isto tako, proizvodi moraju poštovati standarde koje su nametnuli nadležni organi i zahtjevni potrošači.“

„Bilo da je u pitanju način na koji komuniciramo s fizičkim svijetom kroz vađenje i transformaciju resursa ili način na koji međusobno komuniciramo putem trgovine i komunikacija, ISO standardi nam omogućavaju da zajedno napredujemo“.

Zajedno ili nikako

Kao i u većini ljudskih interakcija, ekomska vrijednost se stvara onog momenta kada se ta razmjena desi. Slučajne misli pretvaraju se u ideje kada ih prenosimo drugima; riječi postaju razgovori; najbolji načini na koje se stvari rade postaju standard, a razmjena prerasta u trgovinu koja je pokretačka snaga post-globalizacione ekonomije.

Osoba koja nam može bliže objasniti zamršene odnose između standardizatora, regulatornih tijela i poslovanja je David Henig, direktor Projekta britanske trgovinske politike pri Evropskom centru za međunarodnu političku ekonomiju (European Centre for International Political Economy - ECIPE). Vodeći stručnjak za razvoj trgovinske politike u Velikoj Britaniji, gospodin Henig aktivno

je uključen u rasprave o standardima, ocjenjivanju usaglašenosti i regulatornom usklađivanju trgovinskih sporazuma. On je takođe jedan od osnivača Trgovinskog foruma Velike Britanije, koji je omogućio ekspertima iz ovog područja da raspravljaju, analiziraju i pronalaze rješenja.

Kakva je, po Henigu, uloga standarda u podršci trgovini? „Možemo primijetiti da je trgovina intenzivnija među zemljama koje pristanu da koriste zajedničke standarde ili propise”, započinje Henig. Uzaknujući na složenost interakcija i potrebu za daljim istraživanjem na ovu temu, dodao je: „lako ovo pitanje još nije u potpunosti proučeno, uticaj standarda je očigledan”.

Preduzeća imaju podjednako praktičan stav prema standardima, mada su rezultati ISO-ovog sektora za istraživanje i inovacije zasnovani na empirijskoj demonstraciji multiplikatorskih efekata standarda na trgovinu u svakom slučaju dobrodošli. ISO je nedavno osnovao jedinicu koja se bavi proučavanjem uticaja međunarodne standardizacije na trgovinu i razne druge ekonomske, socijalne i ekološke faktore, čija je misija da dopuni saznanja o uticaju standardizacije čvrstom bazom dokaza. Čak i kada je u pitanju dosadašnje ocjenjivanje uticaja BRI-ja na trgovinu, teško je doći do jasnih brojki ali evidentno je da ova inicijativa vodi ka rastu i uvoza i izvoza. Na primjer, u 2017. godini obim uvoza i izvoza između Kine i zemalja duž BRI-ja dostigao je 1.440 milijardi USD, što je 13,4% više u odnosu na 2016. i što čini 36,2% ukupnog uvoza i izvoza Kine.

Poput igranja tenisa, dobro strukturirane rasprave ili čak jednostavnog rukovanja, takva vrsta trgovine se ne može odvijati ako se prethodno ne dogovorimo da u tome zajedno učestvujemo. (Probajte: Na kraju ćete trčati s jednog mjesta na drugo i privlačiti zbumjene poglede.) U svim tim slučajevima definisane su granice, neka pravila igre koja omogućavaju efikasnu interakciju. „Naravno, kao što je to u teniskom meču, ponekad je frustrirajuće kada pogodite pogrešnu stranu ‘proizvoljne’ bijele linije, ali ako tu liniju ignorirate, igra se prekida. Uspostavljanje efikasne saradnje upravo je jedan od razloga zašto Kina smatra da standardizacija zauzima ključno strateško mjesto u BRI inicijativi”, kaže Henig i ta činjenica je jasno istaknuta u BRI-ovoj publikaciji Action Plan on Belt and Road Standard Connectivity (2018-2020).

Pored toga što doprinosi daljem usklađivanju kineskih s međunarodnim standardima i olakšava komunikaciju kroz sistem „pojasa i puta”, plan vidi standardizaciju kao najefikasniji način za promociju međusobne povezanosti politika, organizacija, trgovine, fondova i percepcije javnosti.

Barijere i pozitivne asocijacije

Dozvolite mi da se pozabavim jednim osnovnim pitanjem - Da li standardi zaista predstavljaju prepreke u trgovini? Za dizajniranje i izradu proizvoda koji je u skladu s prihvaćenim nivoom performansi i sigurnosti potrebno je više truda i novca od proizvoda koji je neusklađen i lošeg kvaliteta. S proizvodima koji nisu napravljeni po standardima ja lično se osjećam kao kad bih stajao na

palubi broda bez zaštitne ograde.

Međutim, način posmatranja stvari je veoma važan. Na primjer, izraz „barijera“ ima negativnu konotaciju u društvu u kojem se sloboda izjednačava s tim da radimo bilo šta što želimo, gdje želimo i kada želimo. Ali recimo ako upotrijebim stari psihijatrijski trik i nabrojim prve stvari koje mi padnu na pamet kad kažem „barijere“, dobijam samo pozitivne asocijacije. Bilo da se radi o zaštitnoj barijeri odnosno ogradi koja smanjuje frontalne sudare na autoputevima, zaštitnoj šipci koja sprečava pad s tobogana ili divovskim koralnim grebenima koje ribe i ronioci toliko vole, ne možemo reći da su sve barijere loše.

Jednom kada utvrđimo da je dobra stvar postaviti barijere na pravim mjestima, još uvijek ostaju

neka pitanja: U slučaju kada je riječ o nečemu tako složenom kao što je trgovina, ko može reći gdje su ta prava mjesta? I što je još važnije, gdje su pogrešna mjesta? Koje barijere predstavljaju komplikovane, nepotrebne prepreke, a koje nam pomažu da postavimo osnovna pravila igre koja će, ako se ispravno odigra, svima biti od koristi?

Oспоравање конвенција

Rad Davida Heniga u ECIPE-u ukorijenjen je u klasičnoj tradiciji slobodne trgovine i otvorenog globalnog ekonomskog poretka. Gospodin Henig je aktivno učestvovao u uspostavljanju Transatlantskog trgovinskog i investicionog partnerstva (Transatlantic Trade and Investment Partnership - TTIP) tokom tri i po godine pregovora, koji

su sada zaustavljeni, gdje je radio s obje grupe pregovarača kako bi pronašao načine za napredovanje, posebno kada se radi o regulatornoj usklađenosti, tehničkim preprekama u trgovini (TBT) i održivom razvoju.

To mi je pružilo priliku da ga pitam kako se TTIP i drugi slični sporazumi, poput Sveobuhvatnog i progresivnog sporazuma o transpacifičkom partnerstvu (Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership - CPTPP), odnose na infrastrukturne i investicione projekte poput BRI-ja. Da li se oni, na primjer, takođe oslanjaju na standarde ili se smatra da standardi imaju ograničenu ulogu? Da li su ovo samo dvije strane istog novčića?

„TTIP i TPP (koji je sada preimenovan u CPTPP) i pored važnih tehničkih razlika, teže postizanju sličnih ciljeva. U oba slučaja cilj je uklanjanje barijera u trgovini, što je, u mnogim slučajevima, oblik protekcionizma kojim se izbjegavaju niske ili nepostojeće tarife predviđene u sporazumu”, kaže Henig. „Iako predstavljaju različite geopolitičke perspektive, ciljevi ovih sporazuma su slični.” Što je potpuno logično. Napokon, oni su zasnovani na zajedničkom principu da se nepotrebne prepreke u trgovini trebaju ukloniti.

Pitanje tarifa razmotreno je u sporazumu, tako da je naglasak stavljen na one tehničke aspekte koji namjerno ili ne koče trgovinu. Henig dodaje: „Uzajamno priznavanje ocjenjivanja usaglašenosti, upotreba međunarodnih standarda ili rasprave o usklađivanju propisa postaju sve važniji u trgovinskim diskusijama o sporazumima kao što

su TPP i TTIP ali i BRI. Iako ovo pitanje još nije sazrelo kao disciplina, ipak predstavlja ohrabrujući korak naprijed”.

Kako Henig ističe, iako se TTIP i CPTPP odnose na Evropu, odnosno Pacifički obruč, SAD predstavlja jednog od glavnih trgovinskih partnera. U oba slučaja treba izbjegavati upotrebu protekcionističkih barijera. Standardi su ti koji sprečavaju da razlike između različitih nacionalnih trgovinskih prioriteta prerastu u animozitet ili otvoreni trgovinski rat, što je jasno naglasio ambasador Alan Wolff, jedan od zamjenika generalnog direktora Svjetske trgovinske organizacije, govoreći na Generalnoj skupštini ISO-a prošle godine.

BRI redefiniše pojam trgovinskih odnosa. Njegova uloga je zamagljivanje regionalnih i kulturnih granica kako bi se objedinio cilj, a to je postavljanje infrastrukture potrebne za nesmetano odvijanje trgovine. U kontekstu dugoročnog plana za podizanje životnog standarda u Kini, ekonomski perspektive i socijalni ciljevi uveliko se razlikuju od formalno usvojenih globalnih sporazuma, gdje oko 60 partnerskih zemalja imaju svoja očekivanja od Inicijative. Ipak, oko osnovnog principa, a to je da je trgovina naš najbolji način za stvaranje i dijeljenje vrijednosti, univerzalno se svi slažu.

Zajednička nit

Jedno od otkrića koje je dovelo do razvoja originalnih puteva svile bilo je da su čaure svilene bube Bombyx napravljene od gusto namotanih vlakana najfinijeg kvaliteta. Kao i mnoga drevna otkrića, i porijeklo svile je isprepleteno s mi-

tovima i legendama. Dok je sjedila ispod duda i pijuckala čaj, u šolju carice Si-Ling Chi upala je čaura svilene bube i počela da se odmotava u vrućoj tečnosti.

Carica je naložila jednoj od svojih sluškinja da pridrži jedan kraj niti i hoda dok se čaura potpuno ne odmota, tako da se sluškinja na kraju zauzavila skoro kilometar od carice.

Iako je ova priča najvjerovaljnije izmišljena, znamo da je otkriće svile dovelo do perioda ekonomskog prosperiteta za Kinu. Luksuzni proizvodi od svile bili su cijenjeni širom svijeta, a to otkriće svjedoči o snazi ljudske radoznalosti i inovativnosti. Međutim, ovim putem se prevozilo mnogo više od svile. Služio je kao pokretačka snaga za širenje carstva Han i omogućio je prodor papira, pisanja, budističke misli i baruta u nove zemlje. Iako je glavna uloga tadašnjih vlada bila da odbiju napade razbojnika, istovremeno su koristili put

kako bi vršili vlastitu ekspanziju i osvajanja, a današnji lideri ga vide kao faktor ujedinjenja. BRI je prilika da se kroz jedinstvo razvije snaga - niti koje su lomljive, uzete pojedinačno, mogu biti utkane u materijal izuzetne čvrstoće.

Osiguranje nesmetanog rada i profitabilnosti globalne trgovine prioritet je za ISO. Globalna ekonomija ima vlastitu dinamiku i tvrdoglavo prkos predviđanjima stručnjaka; zato su osnovna pravila toliko važna u upravljanju rizikom. Osiguravanjem određenog stepena stabilnosti i postavljanjem zajedničkih očekivanja, međunarodni standardi omogućavaju kompanijama da na tržište izađu s inovacijama i da konkurišu jedni drugima, čime se podstiče ekonomija.

Na kraju Henig kaže: „Preduzećima je potrebna garancija koju standardi mogu donijeti u kontekstu složenog regulatornog okvira, posebno ako su standardi zaista međunarodni i mogu se primijeniti preko granica”.

Uranjanje u središte održivog razvoja

Novi ISO standardi za odgovorno ronjenje

Autor: Clare Naden; Preuzeto sa www.iso.org

Rekreativno ronjenje nudi priliku za otkrivanje potpuno novog svijeta koji obiluje podvodnim blagom. Ova aktivnost takođe utiče i na životnu sredinu. Upravo su objavljeni novi međunarodni standardi za održivo ronjenje koji imaju za cilj da doprinesu održavanju čistoće vode.

Ronjenje je atraktivno iz više razloga pa nije ni čudo što se milioni ljudi godišnje bave istraživanjem podvodnog života. Profesionalno udruženje instruktora ronjenja (Professional Association of Diving Instructors - PADI), najveća agencija za obuku ronilaca, izdala je oko 27 miliona sertifikata za ronioce od 1967. godine, a ovaj trend i dalje ne jenjava.

Međutim, ovaj hobi neminovno utiče na vodenim svijet, zbog čega ronilačka zajednica ima obavezu da prati stanje podvodne sredine - i svoj uticaj na nju. Upravo su objavljena dva nova međunarodna standarda koja su namijenjena povećanju svijesti ronilaca o životnoj sredini i smanjenju negativnih uticaja ove aktivnosti.

Standard ISO 21416, Usluge u rekreativnom ronjenju - Zahtjevi i smjernice o održivoj praksi u rekreativnom ronjenju, pruža informacije o tome kako ronilačka zajednica može da nauči da bolje posmatra stanje vodene sredine i da preduzme mјere da ga poboljša.

Standard ISO 21417, Usluge u rekreativnom ronjenju - Zahtjevi za obuku rekreativnih ronilaca koji se odnose na svijest o životnoj sredini, pruža smjernice za programe obuke za edukaciju ronilaca o ekološkoj svijesti i održivim praksa-

ma vezanim za aktivnosti rekreativnog ronjenja. Ovaj program obuke obuhvata i teoriju i praktične sesije (u vodi).

Gospodin Manuel Otero, predsjedavajući ISO-ovog tehničkog komiteta zaduženog za ove standarde, rekao je da su ronioci u mogućnosti da posmatraju šta se dešava ispod vode i stoga imaju uvid u stanje vodenog svijeta. „Takođe je važno da ronioci budu svjesni svog uticaja na ovo okruženje.“

„Ova dva standarda daju smjernice i praktične primjere najbolje prakse koji se moraju poštovati za dobro svih, posebno u pogledu upotrebe ronilačkih čamaca ili interakcije s vodenim životom. Na kraju krajeva, turisti će se prije vratiti čistim i netaknutim vodama nego lokalitetima koji pate od loših ekoloških praksi“.

Gospodin Martin Denison, vođa radne grupe tehničkog komiteta koji je razvio ove standarde, rekao je da će od standarda imati koristi ne samo ronioci, instruktori ronjenja, centri i klubovi, već i organizatori putovanja koji nude ronilačke izlete, operateri ronilačkih čamaca te vladine i sve druge organizacije koje traže informacije o ronjenju i vodenom okruženju. „Standardi takođe direktno doprinose UN-ovom cilju 14 održivog razvoja, SDG 14, koji se tiče održive eksploatacije okeana, mora i morskih resursa.“

Standarde ISO 21416 i ISO 21417 razvio je Tehnički komitet ISO/TC 228, Turizam i srodne usluge, čiji sekretarijat zajedno vode UNE, član ISO-a za Španiju, i INNORPI, član ISO-a za Tunis.

Ažuriran međunarodni standard za sigurnosne znakove

Autor: Clare Naden; Preuzeto sa www.iso.org

Sigurnosni znakovi su neophodni za sprečavanje nezgoda i povreda. Upotreba globalno usklađenih simbola koji se svugdje u svijetu koriste na sigurnosnim znakovima osigurava jasnoću i konzistentnost, bez obzira na jezik, kulturu ili lokaciju. Upravo je ažuriran ISO standard za sigurnosne znakove kako bi uključio nove sigurnosne znakove koji se koriste širom svijeta.

Od područja u kojima je zabranjen ulaz na građilištima pa do izlaza za nuždu, ISO 7010, Grafički simboli - Sigurnosne boje i sigurnosni znakovi - Registrovani sigurnosni znakovi, propisuje izgled sigurnosnih znakova u svrhu sprečavanja nezgoda, zaštite od požara, informacija o opasnostima po zdravlje i evakuacije u vanrednim situacijama. Standard sadrži informacije o obliku i boji znaka, kako je navedeno u ISO 3864-1, Grafički simboli - Sigurnosne boje i sigurnosni znakovi - Dio 1: Principi oblikovanja sigurnosnih znakova i sigurnosnih oznaka, a oblikovanje simbola je u skladu sa standardom ISO 3864-3, Grafički simboli - Sigurnosne boje i sigurnosni znakovi - Dio 3: Principi oblikovanja grafičkih simbola za upotrebu na sigurnosnim znakovima.

Gospodin Jan-Bernd Stell, predsjedavajući Tehničkog komiteta ISO-a koji je razvio standard, rekao je da nedostatak harmonizacije i standardizacije u ovoj oblasti može dovesti do konfuzije i nesreća.

„Međunarodna standardizacija sigurnosnih znakova osigurava da, kada je u pitanju bezbjednost, svi govore istim jezikom. Ovo rješenje je namijenjeno svima, bilo na radnim mjestima ili na javnom prostoru poput aerodroma gdje se istovremeno nalaze ljudi različitih nacionalnosti.

Primjeri sigurnosnih znakova dokumentovani u standardu uključuju sve, od upozorenja o zabrani kupanja u dubokoj vodi, opasnosti od strujnog udara ili prisustvu bodljikave žice pa do uputstava kao što su „ne hodajte i ne stojte ovdje“ ili „ne koristite lift u slučaju požara“.

Standard ISO 7010 razvio je ISO-ov potkomitet ISO/TC 145/SC 2, Sigurnosna identifikacija, znakovi, oblici, simboli i boje, čiji sekretarijat vodi DIN, članica ISO-a za Njemačku.

Standard možete kupiti preko Instituta za standardizaciju BiH ili preko ISO prodavnice.

Nedavno revidirana međunarodna uputstva o sistemima upravljanja uslugama

Autor: Clare Naden; Preuzeto sa www.iso.org

Sistem upravljanja IT uslugama (IT service management system - ITSMS) je strateški alat koji pomaže organizacijama da poboljšaju efikasnost, optimiziraju upotrebu tehnologije, uštede novac i ostvare mnoge druge prednosti i za ostale sektore a ne samo IT. Serija standarda ISO i IEC 20000, od kojih su neki upravo ažurirani, daje rezime najboljih praksi u ITSMS-u.

Nekoliko najpoznatijih svjetskih stručnjaka za ITSMS radilo je zajedno na razvoju standarda ISO/IEC 20000-1, Informaciona tehnologija - Upravljanje uslugama - Dio 1: Zahtjevi za sistem upravljanja uslugama. Ovaj standard je vrijedan alat za organizacije koje žele implementirati ili održavati ITSMS. Nakon njegove revizije krajem prošle godine, ažurirana su dva savjetodavna dokumenta iz ove serije, a izrađen je još jedan. Revidirani su standardi ISO/IEC 20000-2, Informaciona tehnologija - Upravljanje uslugama - Dio 2: Uputstva za primjenu sistema upravljanja uslugama i ISO/IEC 20000-3, Informaciona tehnologija - Upravljanje uslugama - Dio 3: Uputstvo za definisanje područja primjene i primenljivosti ISO/IEC 20000-1, a izrađen je i novi tehnički izveštaj ISO/IEC TR 20000-7, Informaciona tehnologija - Upravljanje uslugama - Dio 7: Smjernice za integraciju i korelaciju standarda ISO/IEC 20000-1: 2018 sa ISO 9001:2015 i ISO/IEC 27001:2013.

Standardi pružaju važne informacije i preporuke za pružaoce usluga, konsultante i ocjenjivače u pogledu usklađivanja sa zahtjevima standarda ISO/IEC 20000-1. Uz ostale dokumente u seriji, standardi pomažu korisnicima da preciznije protumače zahtjeve standarda ISO/IEC 20000-1, a takođe uključuju primjere i prijedloge koji će omogućiti efikasniju primjenu standarda. Standardi obuhvataju politike upravljanja uslugama, ciljeve, planove, procese upravljanja uslugama, procesne interfejse, dokumentaciju i resurse.

Gđa Jan Begg, predsjedavajuća Tehničkog potkomiteta ISO i IEC 1 koji je revidirao standarde, rekla je da poboljšani, novorevidirani dijelovi 2 i 3 daju jasnija uputstva za svaku tačku standarda i posebno za izradu odgovarajućih i tačnih opisa projekata.

„Oba dokumenta slijede strukturu visokog nivoa, koja je zajednička svim ISO sistemima upravljanja (MSS), i koja omogućava dodatnu funkcionalnost i kompatibilnost s drugim standardima. Dio 7 pruža dodatne informacije i uputstva kada se ISO 9001 i ISO/IEC 27001 usvaja uz ISO/IEC 20000-1“.

Standardi ISO/IEC 20000-2, ISO/IEC 20000-3, ISO/IEC TR 20000-7 i svi standardi iz serije ISO/IEC 20000 mogu se kupiti preko Instituta za standardizaciju BiH ili preko ISO prodavnice.

Nova međunarodna uputstva čine etičke tvrdnje vjerodostojnjim

Autor: Clare Naden; Preuzeto sa www.iso.org

Lokalno proizvedeni, održivi ili proizvedeni s ljubavlju - tvrdnje na etiketama koje se obraćaju našoj etičkoj savjesti su se astronomski uvećale posljednjih godina. Koje od ovih tvrdnji su istinite i šta one tačno znače? Upravo su objavljene nove međunarodne smjernice koje će nam pomoći da jasnije sagledamo stvari.

Kada se može vjerovati tvrdnjama da su proizvodi produkt „fer trgovine“ ili da su „proizvedeni bez ugrožavanja životinja“, a kada su te tvrdnje ništa drugo do marketinški trik? I šta one zapravo znače?

U mnoštvu takvih „etičkih tvrdnji“ o svim vrstama proizvoda i usluga širom svijeta, a koje su izvor sve veće konfuzije, pitanja poput ovih se neminovno postavljaju. Nepostojanje zajedničke terminologije, jasnih objašnjenja ili načina da se verifikuju tvrdnje pojedinih proizvođača može da nanese štetu kredibilitetu svih ostalih proizvođača.

Upravo je objavljena prva ISO-ova tehnička specifikacija za takve tvrdnje s ciljem da se riješi konfuzija i omogući organizacijama da daju vjerodostojne, tačne i provjerive informacije. Tehnička specifikacija ISO/TS 17033, Etičke tvrdnje i prateće informacije - Principi i zahtjevi, uspostavlja međunarodno dogovorene modalitete za razvoj vjerodostojnih etičkih tvrdnji.

Ova tehnička specifikacija namijenjena je proizvođačima, uvoznicima, distributerima ili bilo kojoj drugoj organizaciji koja će vjerovatno dati takve izjave i bavi se tvrdnjama koje pokrivaju sve, od dobrobiti životinja i lokalne proizvodnje do fer trgovine, nekorištenja dječijeg rada i još mnogo toga.

Jedan od moderatora ISO-ove radne grupe koja je razvila ovu tehničku specifikaciju, Jenny Hillard, rekla je da je industrija etičkog označavanja izuzetno složena:

„Postoje mnoge vrste etičkih oznaka i šema označavanja, kao i različiti načini interpretacije informacija u zavisnosti od zemlje.

Tehnička specifikacija ISO/TS 17033 dizajnirana je tako da prikupi ključne elemente ovih šema kako bi informacije date u takvim tvrdnjama bile jasne, pravilno shvaćene i pouzdane“.

Ova tehnička specifikacija zasniva se na informacijama iz serije standarda ISO 14020 o ekološkom označavanju i deklaracijama, kao i Smjernicama za pružanje informacija o održivosti proizvoda ITC-a (Međunarodnog trgovinskog centra) koje su objavljene kao dio njihovog desetogodišnjeg okvira za program informisanja potrošača 10YPF. Takođe dopunjuje postojeće smjernice kao što su ISEAL-ove tvrdnje o održivosti - vodič za dobru praksu.

Tehničku specifikaciju ISO/TS 17033 zajednički su izradili ISO-ov komitet za ocjenjivanje usaglašenosti (CASCO) i ISO-ov komitet za potrošačku politiku (COPOLCO), u saradnji sa širokim spektrom zainteresovanih strana, uključujući predstavnike vlade, industrije, operatera sistema etičkog označavanja, predstavnike potrošača i nevladinih organizacija.

Novi nacrt standarda za kvantifikaciju klimatskih uticaja proširene grupe emisija

Autor: Katie Bird; Preuzeto sa www.iso.org

Ovih dana se održavaju sastanci eksperata na kojima se razgovara o novom ISO standardu koji će pomoći kvantifikovanju klimatskih uticaja materija koje do sada nije bilo lako izmjeriti.

Danas se sistemi za izračunavanje klimatskih promjena fokusiraju uglavnom na mjerjenje emisija gasova s efektom staklene bašte, kao što su ugljen-dioksid ili metan, a ISO je već objavio brojne standarde iz ove oblasti (standardi iz serije ISO 14064). Međutim, postoje i druge supstance koje mogu uticati na klimu i koje nisu obuhvaćene mjernim sistemima opisanim u postojećim standardima.

Bilans zračenja

Novi standard koji je u fazi izrade, zasnovan je na konceptu zvanom radiative forcing (bilans zračenja), koji je definisan kao razlika između sunčeve energije koju apsorbuje zemlja i energije vraćene u svemir. Kada primljena energija pređe vraćenu energiju, Zemljina atmosfera će se zagrijati, a globalne temperature porasti.

Mnogo je elemenata koji mogu uticati na bilans zračenja, uključujući emisije gasova staklene bašte, vodenu paru i čestice, a novi standard se fokusira na novi način njihove kvantifikacije.

„Budući standard sa smjernicama ISO 14082 će proširiti područje primjene ISO-ovog standarda za emisiju gasova staklene bašte ispitivanjem klimatskog otiska tvari koje zagađuju klimu

(supstance koje utiču na bilans zračenja), a koje inače nisu obuhvaćene postojećim standardima”, objasnila je Brittin L Boenning, vođa komiteta pri grupi koja izrađuje standard.

„Supstance poput crnog karbona i drugih čestica nisu obuhvaćene definicijom gasova staklene bašte iz standarda ISO 14064. Znali smo da moramo izraditi novi standard za mjerjenje i izračunavanje uticaja ovih jedinstvenih supstanci koje utiču na klimu, a koje nisu gasovi, ni fizički ni hemijski”, dodala je.

Kvantifikacija i izvještavanje

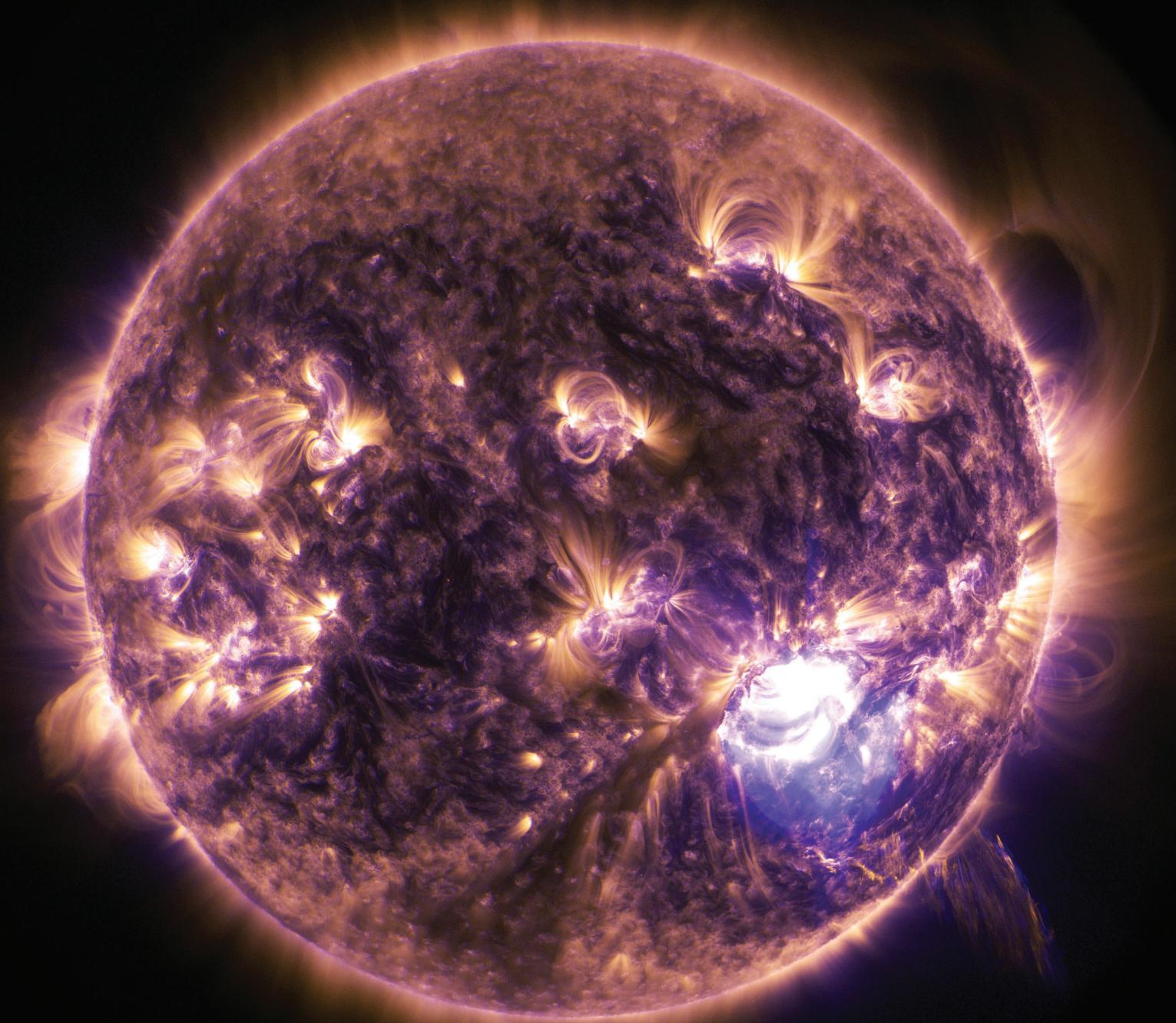
Kada se završi, ovaj dokument će pružiti principе i smjernice za kvantifikaciju i izvještavanje o faktorima klimatskog otiska koji utiču na zračenje. U budućnosti će standard olakšati identifikaciju klimatskih projekata i akcija koje doprinose efikasnom upravljanju bilansom zračenja i poboljšavaju kredibilitet, dosljednost i transparentnost klimatskog otiska bilansa zračenja, kvantifikaciju smanjenja i izvještavanje.

Ovaj nacrt standarda je dokument koji pruža smjernice za mjerjenje i kvantifikaciju. Ne sadrži preporuke o tome kako organizacije mogu da modifikuju uticaj zračenja na klimatske promjene, već se fokusira na to kako kvantifikovati i mjeriti uticaj koji supstanca može imati na zračenje. Tehnički komitet je želio da naglasi da tehni-

ke geoinžinjeringa poput upravljanja solarnim zračenjem i upravljanje Zemljinim zračenjem nisu obuhvaćeni ovim dokumentom.

ISO standarde izrađuju stručnjaci iz relevantne industrije, kao i predstavnici udruženja potrošača, akademske zajednice, nevladinih organizacija i vlade. Ove stručnjake predlažu članovi ISO-a, odnosno nacionalna tijela za standardizaciju iz preko 160 zemalja. ISO ulaže značajne napore u izgradnju kapaciteta kako bi povećao učešće

zemalja u razvoju u izradi standarda, kao i kako bi uzeo u obzir potrebe potrošača. Grupa koja stoji iza ovog novog nacrtta standarda takođe sarađuje sa relevantnim zainteresovanim stranama kako bi se uskladili s naučnim izvještajima vezanim za klimu koje je objavio Međuvladin panel o klimatskim promjenama (Intergovernmental Panel on Climate Change – IPCC). Ako ste zainteresovani da se uključite u razvoj ovog standarda, molimo da kontaktirate Institut za standardizaciju BiH.

Objavljen tehnički izveštaj koji će olakšati održavanje terminologije vezane za lijekove

Autor: Clare Naden; Preuzeto sa www.iso.org

Identifikacija lijekova (Identification of Medicinal Products - IDMP) često je regulatorni zahtjev i postaje sve potrebnija kako se svijet kreće ka integrisanim zdravstvenom sistemu koji se zasniva na verifikaciji globalnog lanca snabdijevanja. ISO-ovim IDMP standardima upravo se pridružio novi tehnički izveštaj koji opisuje ključna razmatranja za organizacije koje žele da postanu pružaci usluga za održavanje IDMP terminologije.

Šta to tableta sadrži? Identifikacija svega što se nalazi u lijeku, poznata kao IDMP, jeste područje koje je dobro regulisano propisima, a ISO ima niz standarda i savjetodavnih dokumenata za primjenu IDMP procedura koji podržavaju aktivnosti agencija za lijekove širom svijeta. Ti standardi daju osnovu za prikupljanje podataka i razmjenu informacija vezanih za karakteristike lijekova. To omogućava identifikaciju sastojaka lijekova na globalnom nivou, što je neophodno za komercijalne i regulatorne svrhe.

Tehnički izveštaj ISO/TR 14872, Zdravstvena informatika - Identifikacija medicinskih proizvoda - Osnovni principi za održavanje identifikatorskih oznaka i termina, pruža okvir za kontinuirano održavanje i podršku identifikatorskih oznaka i termina koji ispunjavaju kriterijume IDMP standarda. Ovaj tehnički izveštaj opisuje model pružanja usluga i osnovne principe koji se mogu koristiti kao kriterijumi vrednovanja pri odabiru pružalaca usluga za održavanje IDMP termi-

nologije. Takođe pomaže i u izradi kvalitetnijih sporazuma o nivou usluge i procesa upravljanja kojima se koriste vlasnici IDMP podataka i pružaoci usluga koji se bave održavanjem IDMP terminologije.

Novi tehnički izveštaj koristiće mnogim organizacijama u biofarmaceutskoj i farmaceutskoj industriji, uključujući globalna regulatorna tijela koja učestvuju u razvoju, odobravanju, stavljanju u promet i distribuciji lijekova. Christian Hay, vođa ISO-ove radne grupe koja je zadužena za razvoj IDMP standarda kao i tehnički izveštaj ISO/TR 14872, rekao je da će model pružanja usluga održavanja terminologije predložen u tom dokumentu pomoći da se osigura okvir za veću saradnju i zajedničko upravljanje podacima među IDMP akterima.

„Saradnja između regulatornih tijela, farmaceutskih kompanija i drugih strana u ovoj industriji pomaže da se unaprijedi njega pacijenata kroz poboljšanje izvještavanja i dokumentovanja stvari kao što su, na primjer, zapisi o štetnim događajima i zdravstveni kartoni.“

Tehnički izveštaj ISO/TR 14872 izradio je ISO/TC 215, Zdravstvena informatika/WG6, farmaceutsko i medicinsko poslovanje, čiji sekretarijat vodi NEN, član ISO-a za Holandiju. Dostupna je preko Instituta za standardizaciju BiH ili preko ISO prodavnice.

Požar! Novi ISO standard oduzima dah

Autor: Clare Naden; Preuzeto sa www.iso.org

Jedan od najefikasnijih načina za sprečavanje požara u zgradama je smanjenje nivoa kiseonika u vazduhu. Upravo je objavljen prvi međunarodni standard za sisteme za smanjenje kiseonika.

Postoji izreka bolje spriječiti nego liječiti, a požar je jedan od najboljih primjera te izreke. Vatra može da gori samo ako ima dovoljno kiseonika, tako da je uklanjanje kiseonika iz vazduha efikasan način za sprečavanje požara. Sistemi za smanjenje kiseonika (Oxygen reduction systems - ORS) stvaraju atmosferu u kojoj nema dovoljno kiseonika za izbijanje požara, ali u kojoj ljudi mogu normalno da dišu.

Međutim, ugradnja takvih sistema može biti složena i zahtjeva temeljno poznavanje prostora koji treba zaštiti od požara, za šta se prostor koristi i ko ga koristi.

Razni nacionalni standardi i tehničke smjernice već postoje, i to uglavnom u Evropi, međutim, ono što do sada nedostaje jeste niz međunarodno dogovorenih zahtjeva za kvalitet, sigurnost i performanse tih sistema koji bi bili dostupni svima. Standard ISO 20338, Sistemi za smanjenje kiseonika za sprečavanje požara - Dizajn, ugradnja, planiranje i održavanje, navodi minimalne zahtjeve i definiše specifikacije za dizajn, ugradnju i održavanje fiksnih sistema za smanjenje kiseonika. Primjenjuje se na one sisteme koji koriste vazduh obogaćen azotom za sprečavanje požara

u zgradama i industrijskim proizvodnim postrojenjima, a može se koristiti i za nove i postojeće sisteme kojima je potrebno proširenje i modifikacija.

Alan Elder, predsjedavajući tehničkog potkomitea ISO-a koji je razvio standard, rekao je da će standard ISO 20338 pomoći korisnicima ORS-a (sistema za smanjenje kiseonika), kao što su vlasnici objekata, te da će olakšati ispunjavanje regulatornih zahtjeva.

„Osiguravajuće kompanije, proizvođači, montažeri i korisnici: svi će imati koristi od standarda ISO 20338, posebno van Europe, jer će im ovaj standard omogućiti da poboljšaju performanse i bezbjednost sistema za smanjenje kiseonika, vladama dati model za uspostavu regulatornih zahtjeva, a korisnicima objasniti kako da te zahtjeve poštuju“.

Standard ISO 20338 je razvio Potkomitet 8, Gasoviti mediji i protivpožarni sistemi koji koriste gas, ISO-ovog tehničkog komiteta ISO/TC 21, Oprema za zaštitu od požara i gašenje požara. Sekretarijat ISO/TC 21/SC 8 vodi Institut za standardizaciju Australije (Standard Australia), član ISO-a za Australiju.

Može se kupiti preko Instituta za standardizaciju BiH ili preko ISO prodavnice.

Pratiti šta je važno za ekonomiju

Autor: Andrea Barrios Villarreal; Preuzeto sa www.iso.org

Vrhunski ekonomisti se slažu oko jedne stvari, a to je da su trgovina i ekonomski rast neraskidivo povezani. Ipak, sam ekonomski rast nije dovoljan da osigura tranziciju u proces transformativnog razvoja. Kako međunarodni standardi olakšavaju trgovinu? Koja je njihova uloga u postizanju rasta u zemljama s niskim prihodima? Da bismo odgovorili na ta pitanja treba vidjeti šta se dešava u svijetu globalne trgovine.

Međunarodna trgovina je razmjena kapitala, proizvoda i usluga između dvije ili više zemalja. Pod izrazom „međunarodna“ misli se na prelazak robe preko granica. A uopšte se ne radi ni o čemu novom jer je trgovina postojala kroz čitavu našu istoriju, kao recimo trgovinska razmjena između Rimskog carstva i Egipta, ili Put svile.

Međutim, međunarodni trgovinski sistem, kakvog ga danas poznajemo, počeo se razvijati nakon Drugog svjetskog rata kao sredstvo za promovisanje trajnog mira. Tada su prvi put uspostavljena međunarodna pravila. Prema Polu Krugmanu, dobitniku Nobelove nagrade za ekonomiju: „Poslijeratni trgovinski sistem nastao je iz vizije Cordella Hula, američkog državnog sekretara za vrijeme Rooseveltove administracije. Komercijalne veze između zemalja video je kao sredstvo za promovisanje mira. Ovaj sistem je sa svojim multilateralnim sporazumima i pravilima za ograničavanje jednostranih akcija bio od početka presudni element Pax Americana odnosno

perioda svjetske istorije koji karakteriše nepostojanje većih oružanih sukoba, dugotrajna politička stabilnost i ekonomski prosperitet u zapadnoj hemisferi i svijetu, a koji se tumači kao posljedica ekonomske, političke, kulturne i vojne hegemonije Sjedinjenih Američkih Država nad svim drugim zemljama”.

Kao posljedica toga, 1947. godine, ukupno 23 zemlje usvojile su Opšti sporazum o carinama i trgovini (General Agreement on Tariffs and Trade - GATT), koji je kasnije evoluirao u Svjetsku trgovinsku organizaciju (WTO). WTO sada ima 164 članice, a još 22 zemlje su kandidati za članstvo.

Rast globalne trgovine

Trgovina je postala glavna komponenta BDP-a većine zemalja. Prema Svjetskoj banci, trgovina je 1962. godine činila 24% ukupnog svjetskog BDP-a. Ovaj broj se više nego udvostručio, do 2017. iznosio je 57%. Trgovina je posebno važna za male zemlje koje nemaju velika unutrašnja tržišta, ali čak i kod najveće svjetske ekonomske sile, Sjedinjenih Država, na trgovinu otpada 27% BDP-a.

Ipak, posljednjih godina smo svjedoci da je međunarodni trgovinski sistem, kao i globalizacija uopšte, doveden u pitanje. I to s dobrim razlogom: neosporni pozitivni efekti trgovine na ekonomski rast nisu nužno praćeni preraspod-

jelom prihoda i smanjenjem nejednakosti, bilo u razvijenim ili u zemljama u razvoju. To se posebno odnosi na zemlje u razvoju, odnosno njihovo rastuće učešće u međunarodnoj trgovini, uključujući i regionalnu, nije jasno prevedeno u transformacioni razvoj.

Na primjer, u 2018. godini Vijetnam je imao rekordan rast BDP-a od 7,08%, ali devet miliona Vijetnamaca i dalje živi u ekstremnom siromaštву, navodi se u izvještaju Svjetske banke. Veoma je važno da integraciju s globalnim tržištima prati sveobuhvatna nacionalna politika u oblastima kao što su infrastruktura, rodna ravnopravnost, podrška malim i srednjim preduzećima i socijalni programi kao što su obrazovanje i zdravstvena zaštita. Trgovina ne može sama riješiti sva ta pitanja.

TBT sporazum

WTO TBT sporazumom uspostavljena su pravila za pripremu, usvajanje i primjenu međunarodnih standarda, tehničkih propisa, državnih standarda i procedura za ocjenjivanje usaglašenosti.

Njegov cilj je da osigura da tehnički propisi, standardi i procedure ocjenjivanja usaglašenosti nisu diskriminatorski i da ne stvaraju nepotrebne prepreke za trgovinu.

I što je još važnije, sporazum ostavlja članicama WTO-a prostor da postignu legitimne političke ciljeve, poput zaštite životne sredine i sigurnosti potrošača. Međutim, ostvarivanje tih ciljeva ne može opravdati stvaranje nepotrebnih prepreka za trgovinu, na primjer, uvođenjem prekomjernih

propisa ili nepotrebnih sertifikata. Sporazum takođe ima za cilj da ukloni ove prepreke trgovini uspostavljanjem zahtjeva za usklađivanje s međunarodnim standardima i podsticanjem članica WTO-a da kroz sporazume međusobno priznaju standarde i tehničke propise.

Spašavanje uz pomoć standarda

Od 1970-ih tehničke prepreke u trgovini (TBT), koje uključuju tehničke propise i standarde, postaju sve važnije. Njihov uticaj na globalnu trgovinsku praksu je neosporan. Kada se uzme u obzir broj notifikacija prema WTO-u o TBT mjerama jasno je da se sve više oslanjamo na te mjerne. Godine 1995. odnosno godine kada je TBT sporazum stupio na snagu, notificirane su 364 nove mjerne. U 2018. godini broj novih mjer porastao je na 2.085. Taj ogroman rast može se objasniti nizom faktora: nižim tarifama, progresivno globalizovanim poslovnim strukturama, većim učešćem novih tržišta u globalnim trgovinskim režimima i sve većom zabrinutošću potrošača o pitanjima kao što je održivost.

U izvještaju UN-ove konferencije o trgovini i razvoju (UNCTAD), Nevidljivi uticaj necarinskih mjer: Uvidi iz nove baze podataka, zaključuje se da su TBT mjeru najčešće korišćene mjeru u trgovini. One se u prosjeku nameću na 40% proizvodnih linija i pokrivaju otprilike 65% svjetskog uvoza.

Standardi mogu olakšati trgovinu smanjenjem transakcionih troškova koji se odnose na TBT mjeru, posebno pružanjem informacija o zaht-

jevima proizvoda. Međutim, oni mogu imati i negativne efekte na trgovinu kada nisu razvijeni ili primjenjeni dovoljno ozbiljno. Harmonizacija je jedan od aspekata TBT sporazuma koji ima za cilj da smanji te negativne efekte. U Sporazumu se zahtijeva da se tehnički propisi i standardi članica WTO-a zasnivaju na relevantnim međunarodnim standardima, uključujući i one koje je izradio ISO. Pored toga, od članica WTO-a se zahtijeva da učestvuju u radu međunarodnih tijela za standardizaciju, kao što je ISO.

Kao rezultat pravila Sporazuma o TBT, međunarodni standardi, koji se razvijaju kao dobrovoljni dokumenti, mogu efikasno postati obavezujuće pravne mjere. Međunarodni standardi mogu zemljama direktno nametati pravila jer Sporazum o TBT-u definiše njihovu upotrebu kao osnovu za razvoj nacionalnih propisa i standarda. Međunarodni standardi indirektno utiču na trgovinu i tržišta, jer određuju kojim se proizvodima može trgovati i kako, a takođe utiču i na raznolikost, kvalitet i sigurnost proizvoda i usluga.

Presuda ekonomista

Ekonomisti su proučavali uticaje harmonizovanih i standarda za trgovinu koji su specifični za određene zemlje. Zaključili su da, čak i ako nisu usklađeni s međunarodnim standardima, nacionalni standardi iz proizvodnog sektora mogu promovisati trgovinu. To se može objasniti činjenicom da, iako uvoznicima nameću troškove adaptacije, standardi im takođe pružaju dragocjene informacije čije bi prikupljanje, s obzirom na nepostojanje nacionalnog standarda, bilo skupo

i dugotrajno. Međutim, taj efekat nije primijećen u primarnim sektorima kao što je poljoprivreda, gdje troškovi adaptacije prevazilaze prednosti pristupa informacijama.

Nacionalni standardi različito utiču na razvijene i zemlje u razvoju. Generalno, TBT mjere se češće koriste za proizvode koje obično izvoze zemlje u razvoju, kao što su poljoprivredni proizvodi i tekstil. Troškovi usaglašavanja, koji se odnose na tehničko znanje, infrastrukturu, pa čak i lokalne propise, uglavnom su veći za zemlje u razvoju. Uprkos tome, među naučnicima postoji uvriježeno mišljenje da je bolje imati nacionalni standard nego ga uopšte nemati. Takođe postoje čvrsti dokazi da usklađivanje s međunarodnim standardima podstiče međunarodne trgovinske tokove i da harmonizacija među razvijenim zemljama omogućava zemljama u razvoju pristup većem broju tržišta.

Studija o izvozu tekstila i odjeće iz 47 zemalja Subsaharske Afrike u Evropsku uniju, koja je u to vrijeme imala 15 članica, pokazala je da EU standardi koji nisu usklađeni sa ISO standardima smanjuju afrički izvoz, dok oni koji su usaglašeni imaju pozitivan efekat na izvoz iz Afrike. U sličnoj studiji Svjetske banke pod nazivom Standardi za proizvod, harmonizaciju i trgovinu: Dokazi iz opsežne marže, usredsređenoj na sektor tekstila, odjeće i obuće dvjesto zemalja koje izvoze u EU, otkriveno je da je povećanje usklađenosti EU standarda sa ISO standardima od 10% omogućilo povećanje uvoza za 0,2%. Taj efekat je 50% veći za zemlje s niskim prihodima.

Zaključak

Veza između međunarodne trgovine i njene integracije na globalna tržišta, koja je rezultirala ekonomskim rastom, već je odavno jasna. Međutim, sama trgovina nije dovoljna. Kao što je Kofi Annan, bivši generalni sekretar Ujedinjenih nacija, jednom rekao: „Liberalizacija trgovine mora ići paralelno sa sveobuhvatnim strategijama razvoja koje obuhvataju zdravstvo, obrazovanje, osnaživanje žena, vladavinu zakona i mnoge druge stvari.“

Međunarodni standardi doprinose ekonomskom rastu na dva načina. Prvo, oni promovišu trgovinu, posebno izvoz iz zemalja u razvoju, odnosno podržavaju ekonomski razvoj. Drugo, i što je još važnije, oni su sredstvo za postizanje održivog razvoja, jer podržavaju zemlje u ostvarenju nacionalnih politika, kao što su zdravstvo, rodna ravnopravnost i zaštita životne sredine. Konačno, upravo te nacionalne politike koje se oslanjaju na ekonomski rast stvaraju održiv i snažan razvoj - pretvarajući Globalnu agendu 2030 u stvarnost.

Rješavanje problema upravljanja informacijama o privatnosti: upravo objavljen prvi međunarodni standard

Autor: Andrea Barrios Villarreal; Preuzeto sa www.iso.org

Danas smo s digitalnim svjetom povezani više nego ikad, što sa sobom nosi određeno zadovoljstvo, ali i rizike. Zabrinutost za sajber-sigurnost je sve veća, a napadi na kompanije su se gotovo udvostručili u posljednjih nekoliko godina i sve su veća prijetnja globalnoj stabilnosti.

Uopšte ne iznenađuje činjenica da se zakoni i propisi sve brže primjenjuju kako bi se umanjili rizici i zaštitala naša digitalna privatnost. Kako organizacije mogu da održe korak s ovim zahtjevima i istovremeno se zaštite? Upravo je objavljen prvi globalni međunarodni standard koji pomaže organizacijama u upravljanju informacijama o privatnosti i ispunjavanju regulatornih zahtjeva. Zaštita digitalne privatnosti predstavlja značajan problem za kompanije. Prema IBM, prosječna cijena povrede podataka je 3,6 miliona USD, a zakonske obaveze kompanija su sve strožije. S obzirom da smo sve više međusobno povezani, vlade širom svijeta uvode različite propise o privatnosti, kao što je Opšta uredba o zaštiti podataka (General Data Protection Regulation - GDPR) Evropske unije, koje se organizacije moraju pridržavati. Novi ISO standardi pomoći će kompanijama da se pridržavaju takvih zahtjeva, bez obzira na nadležnost u okviru koje posluju.

Standard ISO/IEC 27701, Sigurnosne tehnike - Proširenje na ISO/IEC 27001 i ISO/IEC 27002 za

upravljanje privatnošću informacija - Zahtjevi i smjernice, određuje zahtjeve za uspostavljanje, primjenu, održavanje i kontinuirano unapređivanje sistema upravljanja sigurnošću podataka o privatnosti, drugim riječima, to je sistem upravljanja zaštitom ličnih podataka (Personal Information Management System - PIMS).

Ranije poznat kao standard ISO/IEC 27552, tokom svog razvoja oslanjao se na standard ISO/IEC 27001, Informaciona tehnologija - Sigurnosne tehnike – Sistemi za upravljanje sigurnošću informacija - Zahtjevi, i pruža potrebne dodatne zahtjeve za zaštitu privatnosti.

Dr Andreas Wolf, predsjedavajući tehničkog komiteta ISO/IEC-a koji je razvio ovaj standard, rekao je da s obzirom na to da skoro svaka organizacija obrađuje lične identifikacijske podatke (Personally identifying information - PII), njihova zaštita nije samo zakonski uslov već i društvena potreba.

„Standard ISO/IEC 27701 definiše procese i pruža redovno ažurirane smjernice o zaštiti PII-ja. Budući da je u pitanju sistem upravljanja, standard definiše procese za stalno unapređenje zaštite podataka, što je posebno važno u svijetu u kojem tehnologija ne stagnira“.

Microsoft je aktivni učesnik u radu ovog komiteta.

Julie Brill, potpredsjednica i zamjenica glavnog pravnog savjetnika za zaštitu privatnosti i regulatornih pitanja u Microsoftu, izjavila je: „Iskreno zahvaljujemo ISO/IEC-ovom tehničkom komitetu na izradi ovog revolucionarnog standarda za privatnost koji će omogućiti da organizacije svih veličina, iz bilo koje nadležnosti i sektora mogu efikasno da štite i kontrolišu lične podatke koje obrađuju. Microsoftov sljedeći korak u proširenju prava datih u Opštoj uredbi o zaštiti podataka Evropske unije za naše kupce širom svijeta bila je izrada platforme Microsoft Azure i Office 365 putem kojih će se primenjivati PIMS standard i koji će pomoći našim kupcima i partnerima u usvajanju ovog interoperabilnog modela”.

Standard ISO/IEC 27701 razvila je radna grupa 5 ISO/IEC-ovog tehničkog komiteta ISO/IEC JTC1/SC 27, Sigurnost informacija, kibernetička sigurnost i zaštita privatnosti *, koju sačinjavaju stručnjaci iz cijelog svijeta od agencija za zaštitu podataka, sigurnosnih agencija, akademske zajednice i industrije.

Matthieu Grall iz Nationale de l’Informatique et des Libertes, francuske nezavisne agencije za zaštitu ličnih podataka, aktivno je učestvovao u radu potkomiteta SC 27 i dao svoj doprinos razvoju standarda. Prema njegovim riječima, s obzirom na stalno pooštravanje zahtjeva i zakona o zaštiti podataka postoji realna potreba za ovim standardom.

„Uprkos riziku koji sa sobom nosi nepridržavanje ovih propisa, znamo da mnoge organizacije jednostavno nisu spremne i da su im smjernice zaishta potrebne. S obzirom da je broj žalbi i novčanih kazni u vezi s privatnošću i zaštitom podataka u porastu, potreba za ovim standardom sada je sve očiglednija.

Štaviše, organizacije moraju da vjeruju svom menadžmentu, partnerima, kupcima i poslodavcima. Takav standard će promovisati povjerenje”. Standard ISO/IEC 27701 možete kupiti preko Instituta za standardizaciju BiH ili preko ISO prodavnice.

Top 5: Standardi za sigurnost u oblasti turizma i putovanja

Autor: Clare Naden; Preuzeto sa www.iso.org

Sigurnost i zaštita su od ključnog značaja za uživanje u odmoru ili putovanju. Dakle, ohrabrujuće je znati da postoji na hiljade ISO standarda koji će spriječiti da ne postanete dio statistike. ISO standardi obuhvataju sve, od toga da bez problema koristite vozove, avione i automobile da biste došli do željene destinacije, pa do minimalnih bezbjednosnih zahtjeva za hrani koju konzumirate i avanture u koje se upuštate, a evo i pet najaktuelnijih standarda.

1. Sigurnost na tanjiru

Jedan od najvažnijih događaja prilikom turističkih putovanja je i degustiranje lokalne kuhinje koja ponekad može biti i opasna. Iako možete izbjegći da probate fugu, ribu koja može dovesti do progresivne paralize i ubiti vas u roku od nekoliko sati, možda ipak niste svjesni skrivenih klica koje vrebaju s vašeg tanjira zbog loših higijenskih uslova. S obzirom da se svake godine oko 600 miliona ljudi razboli od konzumiranja kontaminirane hrane, isplati se jesti u uglednim restoranima.

Međutim, ako date prednost dobavljačima koji koriste standard ISO 22000, Upravljanje sigurnošću hrane - Zahtjevi za bilo koju organizaciju u lancu hrane, možete s mirom uživati u svom obroku. Ovaj standard osigurava da organizacije pružaju proizvode koji su sigurni za jelo, na način koji je predviđen i u skladu s propisima o sigurnosti hrane.

2. Krenite u sigurnu avanturu

U potrazi ste za uzbudnjima na sljedećem putovanju? Avanturistički turizam je u procвату, pa samim tim i sigurnosni propisi koji ga prate. Standard ISO 21101, Avanturistički turizam - Sistemi upravljanja sigurnošću - Zahtjevi, omogućava pružaocima usluga vezanih za avanturistički turizam način da uspostave sistem upravljanja sigurnošću, koji omogućava učesnicima da dožive nezaboravno iskustvo i garantuje njihovu sigurnost.

Standard omogućava pružaocu usluga avanturističkog turizma da poboljša svoje sigurnosne performanse, ispuni očekivanja učesnika i zaposlenih u pogledu sigurnosti i podrži poštovanje primjenljivih zakonskih odredbi.

3. Sigurno ljetnje sankanje

Sankanje je zabavan, porodičan i sjajan način da doživite avanturu tokom ljeta. Jedna od najdužih staza, u Švajcarskoj, dugačka je 15 km, a samo da biste došli na početak staze morate se 25 minuta voziti žičarom, a zatim se dva sata peti uzbrdo. Širom svijeta postoje kraće staze, uključujući i onu s trominutnim spuštanjem duž Velikog kineskog zida. Koju god stazu da izaberete, sigurnost je najvažnija.

Standard ISO 19202, Ljetnje sankanje - Dio 1:

Zahtjevi za sigurnost i metode ispitivanja i Dio 2: Sigurnosni zahtjevi za rad, daje sigurnosne zahtjeve za dizajn, izgradnju i rad staza, koji pokrivaju sve, od planiranja staza do njihovog označavanja, popravke i održavanja.

4. Siguran odlazak na more

Kada postoji šansa da padnete u vodu, kao na primjer prilikom sportova na vodi ili prilikom izleta brodom, veoma je važno da imate kvalitetne spasilačke prsluke koji će vas održavati na vodi. Serija standarda ISO 12402, Lična plutajuća sredstva (nekoliko dijelova) služi kao međunarodno dogovoren vodič proizvođačima, kupcima i korisnicima plutajuće opreme da bi se osigurala njena efikasnost. U standardu su navedeni sigurnosni zahtjevi i metode ispitivanja za spasilačke prsluke, plutajuća pomagala i dodatke za zaštitu korisnika od utapanja.

5. Sigurno krstarenje

U ovoj brzorastućoj industriji, gdje se broj brodova, destinacija i tema krstarenja stalno povećava očekuje se da će oko 30 miliona turista ove godine za praznike otići na krstarenje. Iako se sigurnost ovih brodova rijetko dovodi u pitanje, a padovi u vodu s broda su rijetki, ipak je u 2018. zabilježeno 18 takvih slučajeva.

Javno dostupna specifikacija ISO/PAS 21195, Brodovi i brodska tehnologija - Sistemi za otkrivanje osoba koje su pale s brodova (Detekcija čovjeka u moru), pruža međunarodno dogovorene tehničke specifikacije za sisteme dizajnirane

da detektuju osobu koja je pala u vodu s putničkog broda, tako da se može brzo pronaći i vratiti na brod.

Top 5: Standardi za pristupačno putovanje

Autor: Clare Naden; Preuzeto sa www.iso.org

Za mnoge od nas period je godišnjih odmora! Svi se naravno nadamo da će nam putovanje proći bez stresa, međutim, posebno je važno ukloniti nepotrebne barijere za milijardu ljudi u svijetu koji žive s nekom vrstom invaliditeta. Zato je ISO posvećen poboljšanju pristupačnosti za sve, svuda, uključujući turističke objekte. Ispod je lista s nekoliko ISO standarda koji su najkorisniji u ovoj oblasti.

1. Prvi korak: Turistički biro

Kada ste novi u nekom gradu, često prvo mjesto na koje odete je turistički informativni biro gdje možete napraviti plan gdje ići i šta vidjeti. Standard ISO 14785, Turistički informativni biro - Turističke informacije i usluge prihvata turista - Zahtjevi, doprinosi tome da takva mjesta budu dostupna svima, jer reguliše stvari poput prolaza kroz vrata (ulaz i parking), kao i pristup informacijama koje su dostupne putnicima uzimajući u obzir potencijalno smanjenje slušne i vidne sposobnosti nekih. Ovim standardom se takođe preporučuje da turistički birovi pomognu osobama s invaliditetom da što bolje iskoriste svoju posjetu, dajući im listu najpristupačnijih hotela, aktivnosti i prilagođenog prevoza.

2. Pristupačnost u svakoj fazi putovanja

Većina, ako ne i svi, organizatori putovanja i pružaoci turističkih usluga žele da ponude ugod-

no i dostupno iskustvo svim svojim klijentima te stoga primjenjuju standard ISO 21902, Turizam i srodne usluge - Pristupačni turizam za sve - Zahtjevi i preporuke. Ove međunarodno dogovorene smjernice i preporuke imaju za cilj da pružaocima turističkih usluga pomognu da poboljšaju svoje postojeće odredbe o pristupačnosti, i pruže informacije o ključnim aspektima razvoja politike, strategije, infrastrukture, proizvoda i usluga, koje su relevantne za cijeli lanac turizma. Pogodan je za sve zainteresovane strane, uključujući javni sektor, urbane i ruralne turističke oblasti, smještaj, turističke agencije, itd.

3. Plaže za sve

Kada su u pitanju sunce i pjesak, veoma je važno da kompanije koje nude usluge na plaži uzmu u obzir potrebe onih za koje pristup takvim mjestima može predstavljati problem. Standard ISO 13009, Turizam i srodne usluge - Zahtjevi i preporuke za rad na plaži, naglašava važnost omogućavanja pristupačnosti plaža za sve. U standardu su opisane preporuke za pristupačnost plažama kao što su dizajn pristupnih rampi i trotoara, kao i toaleta, tuševa i fontana za piće na plaži.

4. Turizam za sva čula

Za život slijepih ili slabovidnih putnika univerzalna Brajeva abeceda je od suštinskog značaja. Standard ISO 17049, Pristupačan dizajn - Primjena Brajevog pisma na natpisima, opremi i uređajima, određuje zahtjeve za upotrebu Brajevog pisma širom svijeta, i omogućuje putnicima s oštećenim vidom da pristupe informacijama bez obzira na to gdje se nalaze. Pored toga, standard ISO 23599, Pomoćni proizvodi za slijepu i slabovidnu osobu - Taktilni indikatori površina za hodanje, pomažu im da lakše i sigurnije posjećuju nove destinacije.

5. Pristupačnost u svim standardima

ISO ozbiljno shvata potrebe osoba s invaliditetom. Zbog toga je razvio ISO/IEC vodič 71, Vodič za rješavanje problema pristupačnosti u standardima. Ovaj vodič pruža preporuke tehničkim komitetima ISO-a o tome kako pri izradi standarda uzeti u obzir potrebe i izazove osoba s invaliditetom, posebno one koje se fokusiraju na sisteme koje ljudi koriste, s kojima imaju interakciju ili kojima treba da pristupe. To znači da su sve ove potrebe uzete u obzir u standardima koji se odnose na sveukupan život osoba s invaliditetom, ma gdje se one nalazile.

IEC VIJESTI

Treća CharIN azijska konferencija

Hong Kong, 5.-6. novembar 2019.

Pridružite se globalnim stručnjacima i saznajte najnovije informacije vezane za EV industriju, kombinovani sistem naplate (CCS), EV infrastrukturu, stanje indijskog i ASEAN tržišta i još mnogo toga.

<https://www.charinev.org/asia-conference/>

Jačanje inovacija kroz standarde - Evropska konferencija

Brisel, Belgija, 13. novembar 2019.

Istraživači, tehnolozi i inovatori okupili su se na ovom jednodnevnom događaju da bi angažovali, razmijenili, naučili i izgradili dugotrajno partnerstvo, pokazujući na koji način standardi podržavaju širenje istraživanja i inovacija na tržištima.

IoT Tech Expo Sjeverna Amerika 2019

Kalifornija, SAD, 13-14. novembar 2019.

Naučite nešto novo od stručnjaka o decentralizovanoj obradi podataka na rubu mreže tzv. edge computingu, rješenjima IoT povezanosti, 4.0/5.0 industriji, upravljanju objektima i automatizaciji zgrada, pametnim brojilima/pametnim mrežama, izgradnji povezanog lanca snabdijevanja, automatizaciji procesa, infrastrukturi pametnog grada, praćenju i upravljanju imovinom, cloudu, upravljanju IoT podacima i još mnogo toga.

<https://www.iottechexpo.com/northamerica/>

Samit o razvoju vjetroelektrana na kopnu

Lille, Francuska, 20. do 21. novembar 2019. godine

Od ključnih aktera iz ove industrije saznajte nešto više o poboljšanju životnog vijeka i proizvodnih kapaciteta postojećih vjetroelektrana, analizi izvodljivosti razvoja vjetroelektrana u lokalnim zajednicama, mogućnosti ulaganja, skladištenju energije i o još mnogo toga.

<https://www.wplgroup.com/aci/event/developing-onshore-wind-farms-2018/>

20th & 21st June 2018

London, U.K

Developing
Onshore Wind Farms

Akademija za skladištenje energije 2019 - Procjena skladištenja energije za opsežne stambene i mikromreže na ekonomskom i tehničkom nivou

Singapur, 26.-27. novembar 2019.

Na dnevnom redu: ispitati tehnologije skladištenja energije/tehnološke inovacije kako bi se garantovalo pouzdano snabdijevanje električnom energijom, riješila tehnička ograničenja oslanjanja na skladištenje baterija za upravljanje zagušenjem, analizirale različite aplikacije i usluge skladištenja i još mnogo toga.

<https://energistorageforum.com/singapore-masterclass>

Digitalne podstanice 2019

Berlin, Njemačka, 26.-28. novembar 2019.

Ovaj trodnevni događaj okupiće više od 100 stručnjaka za automatizaciju podstanica koji će intenzivno raditi na preispitivanju studija slučaja. Predviđeno je da se obradi četrnaest i više studija slučaja koje će se odnositi na najpotrebnija i najvažnija pitanja s kojima se suočavaju komunalna preduzeća koja su započela programe obnove podstanica.

https://www.smartgrid-forums.com/forums/digital-substations/?utm_source=IEC%20listing&utm_medium=web&utm_campaign=DIGSUB19IECV

IDW '19

Sapor, Japan, 27. i 29. novembar 2019. godine

Vodeći stručnjaci iz ove oblasti diskutovaće o AR/VR i hiper realnosti, automobilskim ekranima, mini LED-ovima, tehnologijama kvantne tačke, vještačkoj inteligenciji i pametnom društvu i o još mnogo toga.

<https://www.idw.or.jp>

Standardi za poštanske usluge poboljšavaju pružanje usluga na jedinstvenom digitalnom tržištu

Autor: Clare Naden; Preuzeto sa www.iso.org

Poštanske usluge su možda ona vrsta usluge koja nam pada na pamet kada razmišljamo o pružanju usluga. Pisma ili paketi se oduvijek šalju, a ponekad se na njih moralo dugo čekati. Već neko vreme to više nije slučaj. Evropski standardi definišu neke osnovne principe za pružanje usluga za mjerjenje kvaliteta usluge, hibridnu poštu, identifikaciju i praćenje poštanskih pošiljaka, otvore na poštanskim kutijama i podatke o adresi. Ugradnja ovih standarda olakšava usklađenost sa zahtjevima postavljenim u Direktivi o poštanskim uslugama (EU 97/67/EC), čiji je cilj da obezbijedi visokokvalitetne i efikasne poštanske usluge dostupne širom EU.

Referentni evropski standard za isporuku poštanskih usluga, EN 13850:2012, Poštanske usluge - Kvalitet usluga - Mjerjenje vremena prenosa pojedinačne prioritetne pošiljke i pošiljke prve klase od prijema do uručenja, određuje metode za mjerjenje vremena prenosa domaće i prekogranične pojedinačne prioritetne pošiljke od prijema do uručenja, koju prikuplja, obrađuje i dostavlja pružalac poštanskih usluga.

S obzirom da standard ne može uspostaviti zajednički evropski sistem mjerjenja, zbog različite tradicije poštanskih djelatnosti širom Evrope, u standardu se umjesto toga daje minimalan skup zahtjeva koje mjerjenje treba da obuhvati. Cilj

mjerjenja je da se procijeni vrijeme prenosa pošiljke od prijema do uručenja domaćem korisniku u svakoj evropskoj zemlji i vrijeme prenosa prekogranične pošiljke između evropskih zemalja. I u doba digitalne ekonomije i društva, upotreba poštanskih usluga nije se smanjila. Čak naprotiv, e-trgovina ih čini još vrednjim za građane i preduzeća.

CEN-ov standard EN 14615:2017, Digitalne poštanske marke - Primjena, bezbjednost i dizajn, osigurava da poštanske usluge budu primjerene digitalnom dobu. Ovaj evropski standard određuje preporučenu proceduru za razvoj digitalnih poštanskih marki, čija je primjena povezana s upotrebom digitalne štampe i prikupljanja podataka o slikama, koje pružaju dokaz o plaćanju dok pošiljka napreduje kroz različite faze poštanskog sistema. Ta procedura nudi potencijal za značajno smanjenje troškova u poređenju s upotrebom postojećih poštanskih marki, zbog lakoće reprodukcije i njihove mašinske čitljivosti.

Ovaj standard priznaje razlike između poštanskih usluga u različitim zemljama: namjena standarda nije da propisuje ili preporučuje bilo kakvu arhitekturu ili dizajn takvih aplikacija; on se ograničava samo na specificiranje procesa kroz koji treba razvijati takvu arhitekturu ili dizajn. I na kraju, treći standard koji je upravo ažuriran,

posvećen je principima za postupanje sa žalbama: standard EN 14012 određuje principe za postupanje sa žalbama koji se odnose na domaće i međunarodne poštanske usluge. Ovaj standard je ažuriran na osnovu prethodne verzije zahvaljujući neprocjenjivom doprinosu ANEC-a, Glasa evropskih potrosaca u standardizaciji, čime se osiguralo da su se potrebe i koristi potrošača takođe uzele u obzir.

Prema predstavnicima ove organizacije, „ANEC je omogućio uvrštanje kategorija žalbi na pogrešno dostavljanje, uključujući usaglašenu definiciju šta u stvari znači pogrešno dostavljan-

je. To je nešto što je u studiji ANEC-a 'Evropska prekogranična kupovina preko interneta - učenje iz iskustva potrošača' identifikованo kao pitanje koje je zabrinjavajuće za potrošače. Takođe, da bi se riješili i drugi problemi, pitanje štete je razriješeno uvrštanjem Tehničkog izvještaja o oštećenju poštanskih pošiljki u dodatak standarda. ANEC je takođe podržao prijedloge drugih članova TC-a kako bi se nacrt standarda poboljšao sa stanovišta pristupačnosti".

Kroz naše standarde doprinosimo povoljnim, sigurnim i efikasnim poštanskim uslugama širom Evrope!

Novi CEN standard - Uđahnite čistiji vazduh, zahvaljujući EN 13274-7:2019

Zagađenje vazduha u mnogim dijelovima svijeta predstavlja ozbiljan zdravstveni problem. Srećom, standardi su ti koji mogu da pomognu da se smanji uticaj zagađenja na zdravlje.

Nedavno odobreni standard EN 13274-7:2019, Oprema za zaštitu organa za disanje - Metode ispitivanja - Dio 7: Određivanje propustljivosti filtera za čestice, utvrđuje proceduru za određivanje propustljivosti filtera za čestice kod opreme za zaštitu organa za disanje. Ovaj standard je sedmi dio serije standarda EN 13274, koja pruža metode ispitivanja za ovu opremu koja se koristi u Evropi.

Konkretno, standard EN 13274-7 daje zahtjeve za dva ispitna aerosola za procjenu svojstava propustljivosti filtera kod opreme za zaštitu organa za disanje koja pročišćava udisani vazduh iz opasnog okruženja.

Dokumentom se ažuriraju već postojeće metode ispitivanja koje se koriste u industriji, čime se poboljšavaju određeni aspekti, a takođe ima za cilj da postane referenca za sve standarde koji se

tiču opreme za zaštitu organa za disanje.

Važnost ovog standarda je u tome što on pruža odgovarajuću metodu za kvantifikaciju koliko data zaštitna oprema smanjuje opasnosti od zagađenih čestica u vazduhu, čime se osigurava da se filtriraju opasne čestice koje se u suprotnom mogu udisati i na taj način štiti korisnika od opasnog okruženja.

Prema tome, standard EN 13274-7 osigurava da korisnici zaštitne opreme mogu uđahnuti pročišćeni vazduh, što im omogućava da nastave sa svojim aktivnostima bez brige o potencijalnim nuspojavama. Te nuspojave mogu imati kratkotrajne efekte poput kašlja, sipljivog disanja, astme i rinitisa, ili dugoročne, poput hronične opstruktivne plućne bolesti (HOPB) ili raka pluća. Standard EN 13274-7, zajedno s ostalim standardima koji su dio serije EN 13274-7, razvio je Tehnički komitet CEN/TC 79, Oprema za zaštitu organa za disanje, čiji sekretarijat trenutno vodi DIN, njemačko nacionalno tijelo za standardizaciju koje je i član CEN-a.

Standard EN 15140:2006 omogućava javnim prevoznicima da mjere kvalitet svoje usluge

Odvijanje svakodnevnog života u mnogim velikim evropskim gradovima ne bi bilo moguće bez efikasnog javnog prevoza, koji omogućava svim putnicima da na vrijeme stignu do svog odredišta, istovremeno smanjujući (barem dijelom) gustoću saobraćaja.

Evropski standardi osiguravaju da putnicima bude što ugodnije tokom putovanja. To je i cilj standarda EN 15140:2006, Javni prevoz putnika - Osnovni zahtjevi i preporuke za sisteme koji mjere kvalitet pruženih usluga: on daje pravila i zahtjeve koji će obezbijediti da metodologija na kojoj se zasnivaju sistemi mjerjenja usluga javnog prevoza putnika omogući stabilan i uporediv prevoz putnika.

Da bismo razumjeli korist ovog standarda, uzmićmo jedan praktičan primjer: moglo bi vam se desiti da zakasnite na posao, jer vam autobus kasni zbog tehničkog kvara ili saobraćajne nesreće. Kako transportna kompanija mjeri to kašnjenje? Mjerena vrše saobraćajni inspektorji. Da bi to mjerjenje bilo što dosljednije, standard preporučuje da im se daju jasna uputstva. Nadalje, stan-

dard savjetuje da se redovno vrši provjera sistema mjerjenja, a provjera sistema za prikupljanje i obradu podataka najmanje jednom godišnje. Potrebno je uspostaviti ravnotežu između preciznosti mjerjenja i troškova, jer mjerjenja mogu biti skupa (na primjer, veličina uzorka ili mjerjenje broja putnika). Jedna od najboljih metoda za optimizaciju troškova sastoji se od vršenja više vrsta mjerjenja istovremeno, kao što su istovremeno mjerjenje podataka i čistoće. Standard zahtijeva da se uspostavi ravnoteža između upravljanja i stanovišta korisnika tako što će se osigurati da se njihova percepcija uzme u obzir.

Sistem mjerjenja kojim se upravlja i koji je uspostavljen putem zahtjeva datih u standardu EN 15140 pomoći će da vožnja javnim prevozom bude što udobnija i da metro, autobusi, tramvaji dolaze na vrijeme.

Standard EN 15140:2006 razvio je Tehnički komitet CEN/TC 320, Transport - logistika i usluge, čiji sekretarijat trenutno vodi NEN, holandsko nacionalno tijelo za standardizaciju.

Evropski standardi pružaju bolje bezbjednosne usluge

Može se reći da je za bezbjednosni sektor veoma karakteristična bliska veza između same industrije i javnog sektora: javne vlasti putem javnih ponuda angažuju pružaoce usluga. Kao i kod mnogih drugih sektora, sektor privatne zaštite, njegova preduzeća i zaposleni suočeni su s nizom remetilačkih trendova koji radikalno mijenjaju ekonomsko, društveno i tehnološko okruženje u kojem ove kompanije posluju. Mnogi pokretači - bilo da je u pitanju promjena bezbjednosnih prijetnji, digitalizacija ili migracija i neusklađenost vještina - nesumnjivo će dovesti do postupnih transformacija poslovног okruženja za privatne pružaoce bezbjednosnih usluga, što će uticati na potražnju tržišta, buduće poslovne modele i poslovanje.

Unutar CEN-a dobavljači i korisnici bezbjednosnih usluga zajedno učestvuju u radu Tehničkog komiteta CEN/TC 439, Privatne bezbjednosne službe, da bi definisali zahtjeve za kvalitetom usluga u organizaciji, procesa, osoblja i upravljanja pružaocem bezbjednosne usluge i/ili njegovim nezavisnim filijalama i poslovnicama. Do sada su objavljena tri standarda koji pokrivaju terminologiju bezbjednosnih službi, vazduhoplovnih bezbjednosnih službi i lučku i pomorsku bezbjednost. U toku su aktivnosti na izradi opšteg standarda za zaštitu kritične infrastrukture.

Recimo, na primjer, standard EN 16082:2012, Aerodromske i vazduhoplovne službe bezbjednosti, postavlja kriterijume kvaliteta za pružanje bezbjednosnih usluga u civilnom vazduhoplo-

vstvu koje zahtijevaju javni i privatni klijenti ili korisnici. Ovaj tehnički standard je pogodan za izbor, raspodjelu, dodjelu i preispitivanje najprikladnijeg pružaoca bezbjednosnih usluga u civilnom vazduhoplovstvu.

Evropski standardi utvrđuju referentnu vrijednost kvalitete pruženih usluga, omogućavajući kompanijama da uđu na određeno tržište i odgovore na očekivanja klijenata. Evropski standardi olakšavaju međusobno razumijevanje bezbjednosne terminologije i opreme koju koriste i javne i privatne bezbjednosne organizacije. Oni pomažu ovim kompanijama da dokažu usklađenost s opšteprijhvaćenim procedurama i dokazuju da raspoređena radna snaga i oprema ispunjava očekivane indikatore performansi.

CoESS, Konfederacija evropskih bezbjednosnih službi, podržava razvoj standarda tih komiteta. Catherine Piana, generalna direktorica CoESS-a i predsjedavajuća Tehničkog komiteta CEN/TC 439, naglasila je da standardi imaju ključnu ulogu u promociji pružanja i nabavke kvalitetnih bezbjednosnih usluga: „Ako kompanije ulažu novac u definisanje standarda, onda oni moraju imati dodatnu vrijednost i moraju biti prilagođeni okruženju u kojem kompanije djeluju. CoESS aktivno učestvuje u razvoju evropskih standarda za sektor privatne zaštite jer je ovo direktna i konkretna akcija koja proizilazi iz osnovnih vrijednosti standarda, a to su kvalitet, povjerenje, usklađenost i bezbjednost.“

Okvir za e-kompetencije: evropski standard za digitalnu ekonomiju

Sposobnost da možete koristiti digitalnu ekonomiju je od suštinske važnosti kada je u pitanju održavanje preduzeća konkurentnim. Iz tog razloga, EU je sebi postavila zadatak da kreira potpuno razvijeno jedinstveno digitalno tržište i osigura da evropska radna snaga bude prilagođena digitalnom dobu. Evropski standardi imaju važnu ulogu u postizanju ovog strateški zaista bitnog cilja, jer mogu pomoći preduzećima da se izbore sa izazovima digitalizacije.

Jedan od najuspješnijih primjera je standard EN 16234-1:2016, Okvir za e-kompetencije (e-CF) - Zajednički evropski okvir za IKT stručnjake u svim industrijskim sektorima - Dio 1: Okvir, koji daje prvi referentni okvir za kompetencije stručnjaka za informacione i komunikacione tehnologije (IKT) širom Europe. Cilj ovog evropskog standarda je da omogući korištenje zajedničkog evropskog jezika za IKT kompetencije: on obezbjeđuje reference za 40 kompetencija i odražava trenutne potrebe IKT poslovanja i tržišta rada.

Standard EN 16234-1 utvrđuje principe i dobru praksu za određivanje digitalnih kompetencija u bilo kojoj organizaciji bilo koje veličine iz javnog ili privatnog sektora, pomažući na taj način izgradnju i/ili stalni razvoj kapaciteta ljudskih

resursa u organizaciji: Okvir za e-kompetencije pruža osnovne, jasne i pouzdane smjernice za podršku pri donošenju odluka o zapošljavanju, profesionalnom razvoju, planiranju kompetencija, obuci i ocjenjivanju.

Standard je namijenjen najvišem rukovodstvu u IKT sektoru, korisniku i organizacijama za snabdijevanje kao i onima koji su odgovorni za sprovođenje strategija za prekvalifikaciju i nadogradnju svog osoblja i održavanje i ispitivanje procedura povezanih s takvim mogućnostima. Korist koju korisnici iz cijele Europe imaju od standarda je ogromna i on je već pokazao da je vrijedan alat za IKT industriju i procese koji su specifični za sektor ljudskih resursa, a povezani su s vještinama i kvalifikacijama potrebnim za razvoj ljudskih resursa.

Standard EN 16234-1 razvijen je zahvaljujući saradnji stručnjaka i zainteresovanih strana iz različitih zemalja, a njegovu izradu nadgledao je Tehnički komitet CEN 428, IKT profesionalizam i digitalne kompetencije. Standard je trenutno u fazi preispitivanja. Zainteresovane strane koje žele da učestvuju u preispitivanju digitalne kompetencije se za više informacija mogu obratiti svojim nacionalnim tijelima za standardizaciju.

Ostanite u formi zahvaljujući novom standardu EN 17229

Mnogobrojni stručnjaci iz 10 različitih standardizacijskih tijela i 10 različitih zemalja su nakon 6 godina rada konačno objavili standard EN 17229:2019, Fitnes centri - Zahtjevi o sadržajima i poslovanju centra – Zahtjevi za vođenje i upravljanje. Stručnjaci uključeni u razvoj standarda uspostavili su kriterijume za fitnes centre širom Evrope navodeći minimalne zahtjeve za bavljenje fizičkim aktivnostima u fitnes centrima. To uključuje operativne i upravljačke procedure za nuđenje i pružanje usluge, zajedno sa zahtjevima za odabir i postavljanje opreme, kao i svih povezanih objekata, ako postoje.

Standard EN 17229:2019 obuhvata aspekte zdravlja i bezbjednosti, kao i druge operativne aspekte, uključujući odnose s klijentima i ugovore o članstvu. Standard naglašava pozicioniranje ovog sektora u pogledu promocije fizičke aktivnosti koja poboljšava zdravlje i borbu protiv dopinga. Fitnes, s preko 62.000.000 aktivnih vježbača, postao je najpopularniji sport u Evropi, čiji broj se godišnje povećava za oko 4%. Sektor fitnessa suočen je s izazovom kako da osigura da više od 60.000 fitnes centara budu bezbjedna mjesta u kojima njihovi klijenti mogu da vežbaju. Zbog toga je prije 6 godina zajednički dogovoren da se izrade standardi koji bi definisali dobre prakse i pomogli da se poboljša poslovanje fitnes kluba.

Standard EN 17229:2019 je odraz raznolikosti koja se može naći u Evropi, što se često može vidjeti i na političkom nivou, raznolikosti koja odražava različite načine mišljenja, poslovne modele i različite percepcije, ideje i vizije sigurnosti te stanje tehnike. Standard sadrži zajednički imenilac u pogledu zahtjeva koji će omogućiti bavljenje fizičkom aktivnošću u sigurnom i kontrolisanom okruženju. Standard se čvrsto drži tri glavna principa koji daju:

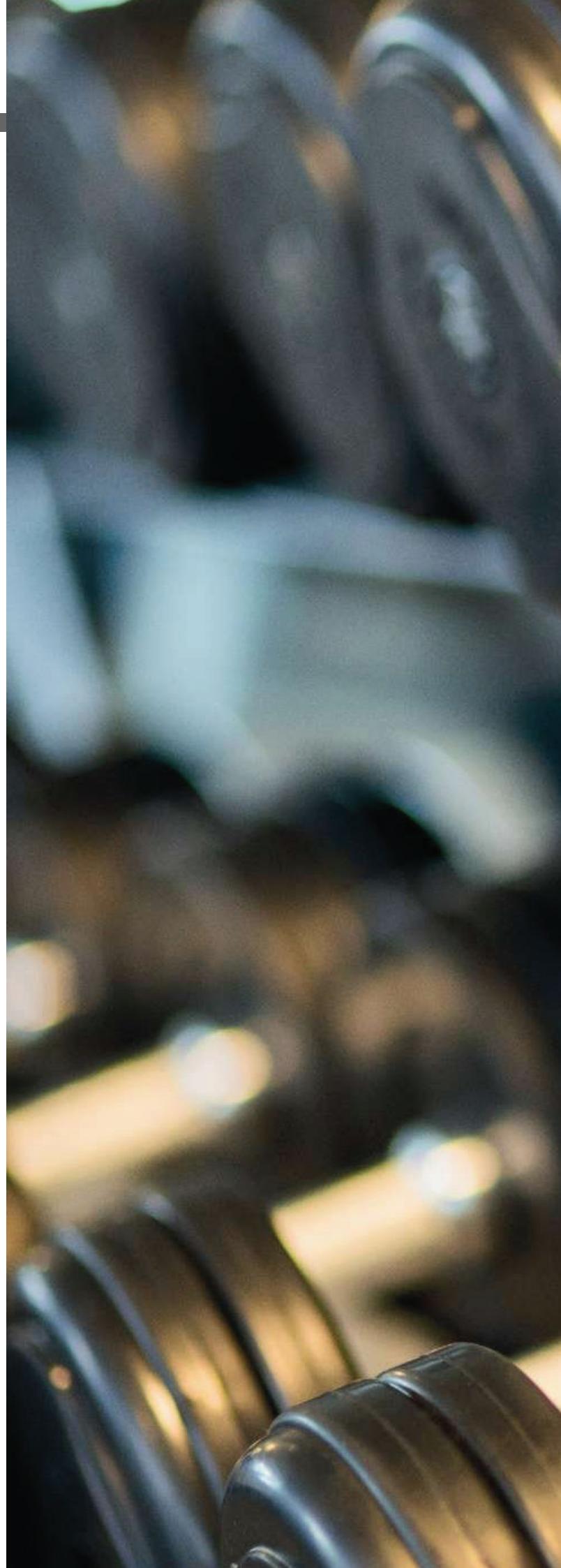
- pouzdane smjernice o tome kako bezbjedno upravljati i voditi fitnes centre i pružiti uslugu svojim klijentima,
- osnovne smjernice za industriju u tranziciji i izazove u digitalizaciji,
- pravila o usklađivanju s referencama i savjetima za industriju u kojoj usluge sve više pružaju nadnacionalni provajderi.

Bivši moderator Tehničkog komiteta CEN/TC 136/WG 2 Paul Eigenmann, koji je vodio izradu standarda od samog početka, podsjeća na „iscrpne rasprave tokom 11 dvodnevних sastanaka kako bi se postigao konsenzus o sadržaju ovog standarda, koji je bio veoma bitan s obzirom na činjenicu da će to strukturirano vježbanje biti jedan od ključnih elemenata budućih napora na području javnog zdravstva”.

Cliff Collins, direktor programa za EuropeActive, vodeću neprofitnu organizaciju koja predstavlja čitav evropski sektor zdravlja i fitnesa, rekao je da će se „ovaj novi standard sada promovisati u čitavom fitnes sektoru u Evropi kao način za unapređenje poslovanja putem dobre prakse koja je zasnovana na alatu za kontinuirano unapređenje. Izradićemo edukativni program koji će pomoći da se detaljno objasni šta ovaj standard znači i šta se mora učiniti da fitnes centri budu usaglašeni sa standardima.

Program koji je predložio EuropeActive jeste komparativno analiziranje odnosno upoređivanje usluga s referentnim mjerilima, koje se ogleda u poboljšanom iskustvu korisnika i koje može na kraju dovesti do potpunog audita i sertifikacije u skladu sa standardima EN 17229”.

Standard EN 17229 je razvio Tehnički komitet CEN/TC 136/WG 2, Fitnes centri, čiji sekretarijat trenutno vodi NEN, holandski institut za standardizaciju.

ETSI VIJESTI

ITS usluge kooperativne mobilnosti 7

Sofija Antipolis, Francuska, 4.-8. novembar 2019.

ETSI, u partnerstvu s ERTICO-om, sa zadovoljstvom vas poziva na sedmi ITS CMS Plugtests™ događaj koji će se održati od 4. do 8. novembra 2019. Domaćin ovog događaja biće ETSI, a održaće se u Sofiji Antipolisu, Francuska.

<https://www.etsi.org/events/1593-plugtests-2019-itscms7>

ETSI/IQC radionica o kvantnoj kriptografiji 2019

Sijetl, SAD, 5.-7. novembar 2019.

Sedma radionica o kvantnoj kriptografiji ETSI/IQC-a, koju je organizovao ETSI u partnerstvu sa AWS (Amazon Web Services), održaće se od 5. do 7. novembra 2019. u sjedištu Amazona u Sijetu, SAD.

<https://www.etsi.org/events/1607-etsi-iqc-quantum-safe-cryptography-workshop-2019>

FOKUS FUSECO forum

Berlin, Njemačka, 7.-8. novembar 2019.

ETSI sa zadovoljstvom želi da podrži FOKUS FUSECO forum.

Ove godine obilježava se deseta godišnjica uspješne i najuticajnije serije događaja koji se odvijaju u okviru FOKUS FUSECO foruma, a koji će biti propraćen tutorijalima, radionicama, demonstracijama uživo, konferencijom i razgovorima s vodećim operaterima, proizvođačima, integratorima kao i različitim industrijskim akterima oko najnovijih i najvažnijih 5G tema.

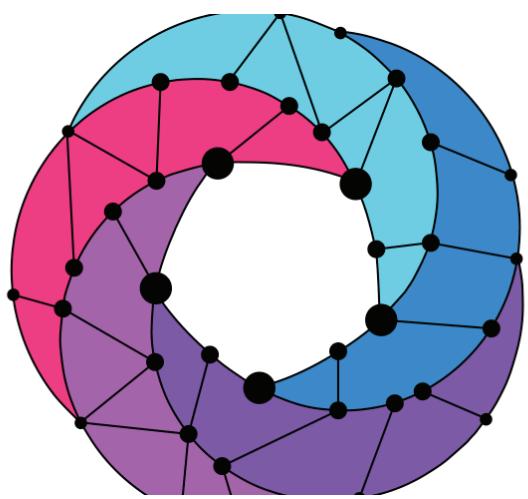
<https://www.etsi.org/events/upcoming-events/1555-fokus-fuseco-forum>

8. OSM Hackfest

Luka, Italija, 18.-22. novembar 2019.

ETSI-jev centar za ispitivanje i interoperabilnost i OSM zajednica organizuju osmi OSM Hackfest koji će se održati u Toskani, Italija, od 18. do 22. novembra 2019.

<https://www.etsi.org/events/upcoming-events/1614-8th-osm-hackfest>

Open Source
MANO

ETSI seminar

Sofija Antipolis, Francuska, 21.-22. novembar 2019.

ETSI-jev seminar održava se dva puta godišnje kako bi se pružio intenzivni kurs o ETSI-ju, njegovoj organizaciji, strukturi, načinu rada i srodnim temama. Namijenjen je onima koji su novi u ETSI-ju ili onima kojima je potrebno da bolje shvate kako da efikasno učestvuju u radu ETSI-ja.

<https://www.etsi.org/events/upcoming-events/1615-2019-11-the-etsi-seminar>

5G Techritory - jedan od vodećih globalnih 5G događaja

Riga, Letonija, 27.-29. novembar 2019.

ETSI sa zadovoljstvom podržava održavanje 5G Techritory, drugog 5G Foruma za ekosistem regije Baltičkog mora, koji je jedan od vodećih globalnih događaja vezanih za 5G tehnologije koji će se održati od 27. do 29. novembra 2019. u Rigi, Letonija.

<https://www.etsi.org/events/upcoming-events/1639-2019-11-5g-techritory-one-of-the-world-s-leading-5g-events>

Pametni gradovi i zajednice – kako bi standardizacija mogla ispuniti zahtjeve građana i potrošača

Sapor, Japan, 27. i 29. novembar 2019. godine

ETSI organizuje otvoreni sastanak o pametnim gradovima i zajednicama koji će se održati u Hotelu Bloom u Briselu 11. decembra 2019. godine. Cilj sastanka je razgovarati o načinu na koji standardizacija može ispuniti zahtjeve građana i potrošača.

<https://www.etsi.org/events/upcoming-events/1629-2019-12-smart-cities-and-communities-standardization-to-meet-citizen-and-consumer-requirements>

ISBIH

ISBIH VIJESTI

Institut za standardizaciju BiH je usvojio sljedeće standarde metodom prevoda kao i izvorne standardizacijske dokumente u periodu od 1.7.2019. do 30.9.2019.

BAS/TC 42, Drvo i proizvodi od drveta

BAS EN 716-1:2019	Namještaj – Dječiji krevetići i sklopivi dječiji krevetići za kućnu upotrebu – Dio 1: Sigurnosni zahtjevi
-------------------	---

Standard BAS EN 716-1:2019 propisuje zahtjeve bezbjednosti dječijih krevetića za kućnu upotrebu s unutrašnjom dužinom većom od 900 mm, ali ne većom od 1400 mm. Zahtjevi se primjenjuju na potpuno sklopljene krevetiće koji su spremni za upotrebu. Za krevetiće koji se mogu transformisati u druge elemente npr. komode za presvlačenje, dječije ogradiće, mogu se primijeniti dodatni zahtjevi. Ovaj evropski standard se ne primjenjuje na nosiljke, dječije krevetiće i kolijevke za koje postoje posebni evropski standardi.

BAS/TC 62, Projektovanje građevinskih konstrukcija - Evrokodovi 3 i 5

BAS EN 1993-1-2/NA:2019	Eurokod 3: Projektiranje čeličnih konstrukcija – Dio 1-2: Opća pravila – Proračun konstrukcija na djelovanje požara – Nacionalni dodatak
BAS EN 1993-1-3/NA:2019	Eurokod 3: Projektovanje čeličnih konstrukcija – Dio 1-3: Opća pravila – Dodatna pravila za hladno oblikovane elemente i limove – Nacionalni dodatak
BAS EN 1993-1-4/NA:2019	Eurokod 3: Projektovanje čeličnih konstrukcija – Dio 1-4: Opća pravila – Dodatna pravila za nehrđajuće čelike – Nacionalni dodatak
BAS EN 1993-1-5/NA:2019	Evrokod 3 – Projektovanje čeličnih konstrukcija – Dio 1-5: Puni limeni elementi – Nacionalni dodatak

Ovi izvorni bosanskohercegovački standardizacijski dokumenti određuju vrijednosti nacionalnih parametara ili određenih postupaka koji će se upotrebljavati prilikom proračuna zgrada i inženjerskih građevina koje se grade u Bosni i Hercegovini i koji omogućuju primjenu standarda:

BAS EN 1993-1-2:2017, Eurokod 3: Projektiranje čeličnih konstrukcija – Dio 1-2: Opća pravila – Proračun konstrukcija na djelovanje požara;

BAS EN 1993-1-3:2017, Eurokod 3: Projektovanje čeličnih konstrukcija – Dio 1-3: Opća pravila – Dodatna pravila za hladno oblikovane elemente i limove;

BAS EN 1993-1-4:2017, Eurokod 3: Projektovanje čeličnih konstrukcija – Dio 1-4: Opća pravila – Dodatna pravila za nehrđajuće čelike;

BAS EN 1993-1-5:2017, Evrokod 3 - Projektovanje čeličnih konstrukcija - Dio 1-5: Puni limeni elementi.

Izvorni standardizacijski dokumenti BAS EN 1993-1-2/NA:2019, BAS EN 1993-1-3/NA:2019, BAS EN 1993-1-4/NA:2019 i BAS EN 1993-1-5/NA:2019 definiju nacionalno određene parametre za odredbe standarda BAS EN 1993-1-2:2017, BAS EN 1993-1-3:2017, BAS EN 1993-1-4:2017 i BAS EN 1993-1-5:2017 u kojima je dopušten nacionalni izbor.

Promjena vizuelnog identiteta Instituta

Radi modernizacije i bolje vizuelne prepoznatljivosti Instituta za standardizaciju Bosne i Hercegovine unutar standardizacijske zajednice i među zainteresovanim stranama, kao i zbog praćenja trendova digitalne transformacije u standardizaciji, od 1. septembra 2019. godine za Institut za standardizaciju Bosne i Hercegovine u upotrebi je novi akronim ISBIH, kao i novi logo.

Novi logo Instituta se sastoji iz tri elementa, pri čemu prvi element odnosno presavijeni list papira simbolizuje standard, dokument, utvrđen konsenzusom i odobren od priznatog tijela, kojim se utvrđuju, za opštu i višekratnu upotrebu, pravila, smjernice ili karakteristike za aktivnosti ili njihove rezultate. Drugi element loga, žuti

trokutić, simbolizuje Institut za standardizaciju Bosne i Hercegovine kao krovnu organizaciju, odnosno jedinu priznatu instituciju koja donosi bosanskohercegovačke standarde. Ovaj element simbolizuje i oblik Bosne i Hercegovine na mapi. Treći element, ISBIH, jeste akronim Instituta za standardizaciju Bosne i Hercegovine.

U skladu sa Zakonom o standardizaciji BiH, akronim BAS nastavlja se koristiti za državne bosanskohercegovačke standarde koje je usvojio i objavio Institut za standardizaciju BiH. Akronim BAS se sastoji od dvoslovne oznake za državu Bosnu i Hercegovinu (BA), koja je utvrđena međunarodnim standardom ISO 3166-1, i početnog slova riječi standard (S).

List papira simbolizuje standard.

Žuti trokutić predstavlja Institut kao krovnu organizaciju za standarde, kao i oblik BiH na mapi.

Akronim Instituta za standardizaciju BiH.

Posjeta Privrednoj komori Federacije Bosne i Hercegovine

Direktor Instituta za standardizaciju Bosne i Hercegovine, gospodin Aleksandar Cincar i zamjenik direktora, gospodin Borislav Kraljević održali su sastanak u Privrednoj komori Federacije Bosne i Hercegovine s gospodinom Arminom Hodžićem, direktorom Sektora energetike i gospođom Enisom Kadić, voditeljkom Centra za analizu i informatiku pri Komori.

Tokom sastanka razgovaralo se o novom projektu koji Institut za standardizaciju BiH treba da realizuje u saradnji s Češkom razvojnom agencijom i Češkom kancelarijom za standarde, metrologiju i ispitivanje, a koji se odnosi na uspostavljanje registra građevinskih proizvoda. Na taj način bi bio osnovan informativni portal koji bi sadržavao sve potrebne zahtjeve za građevinske proizvode, koji bi imali dokazana svojstva potrebna za kvalitet u projektovanju i izgradnji građevinskih

konstrukcija. Zainteresovane strane bi bile projektanti, investitori, izvođači, laboratorije, sertifikaciona tijela, proizvođači i distributeri, koje bi realizacijom ovog projekta na jednom mjestu mogle naći listu svih provjerjenih građevinskih proizvoda.

Takođe, razgovaralo se i o otvaranju kontakt tačke pri Privrednoj komori Federacije Bosne i Hercegovine, gdje bi svim zainteresovanim stranama bilo omogućeno pregledavanje standarda u elektronskom obliku.

Sastanak je održan u skladu sa Sporazumom o saradnji između Instituta za standardizaciju Bosne i Hercegovine i Privredne komore Federacije Bosne i Hercegovine, koji je potpisан 2015. godine.

Institut za standardizaciju
Bosne i Hercegovine